

הישיבה השלושים-וחמש של הכנסת השניה

יום חמישי, כ"א כסלו תשי"ב (20 בדצמבר 1951)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 11.05

המצב במעברות

1. הודעת שר-העבודה

פונייפח — 9,200 משפחות, בבנינים של הצבא הבריטי, שהפכו לשיכון ארעי — 7,200 משפחות, באהלים — 10,500 משפחות, ובסך-הכל — 64,500 משפחות בכל צור רות השיכון הארעי.

השנה נכנסו לשיכון-קבע כ-60 אלף נפש. האמצעים לשיפור המצב במעברות לאחר קליטה זו של 36 אלף משפחות במשך השנה הזו, מתרכזים בששה שטחים: א. החלפה מאכסמיאלית של אהלים בבנינים ארעיים ויציי בים יותר (צריפוניעץ ובדונים). ב. הכפלת האהלים במידה שמשפחות צריכות לחרוף באהלים. כפי שכבר מסרתי פעם בכנסת, הרי לפי התיכנון שנעשה יישארו באהלים בחורף זה, באזורים קלים יותר, כ-10 אלפים משפחות. התכנית היא לכסות את האוהל הקיים באוהל נוסף, כדי לשמור על יושביו מגשם ומסערה. ג. עבודות ניקוז ותיעול בשטחי מעברות וסלילת כבישי-גישה למעברות ושבילים בתוך המעברות; ד. הקמת מוסדות-ילדים במעברות לילדים עד גיל שש. ה. הוצאת ילדים למעלה מגיל שש משטחי האהלים, במידה שההורים מוכנים למסור את ילדיהם למפעל "קורת-גג". ו. הבטחת מלאי מזון במעברות שבהן יש סכנת ניתוק וכן הבטחת תחבורה מסודרת למעברות.

מראשית שנת 1951 עמדה הסוכנות היהודית, המס-תייעת בנינון זה בעזרת הממשלה, במשאומות עם בתי-חרושת בשבדיה, צרפת ואוסטריה כדי להזמין, בקרדיטים מתאימים, עד 20,000 צריפונים למעברות. מספר זה כולל את הצריפונים שהוזמנו בגרמניה מכספי "אירסו", שהיו עמדו בשליש לרשות הגוינט ובשני שלישים לרשות הסוכנות היהודית. השגת הקרדיטים הנחוצים, הוזמנת הצריפונים, עשייתם והובלתם הביאו לכך, ש-6,800 הצריפונים הראשונים הגיעו ארצה בחודש יולי 1951, ומהם הוקמו עד היום 6,000. נוסף לצריפונים אלו הוזמנו בארץ 3,000 צריפונים מעץ שהובא מחוץ-לארץ על-ידי הסוכנות היהודית.

צריפונים אלה משרתים קודם-כל את צרכי הדיור של משפחות העולים. נוסף על כך הוקמו בהם חנויות, בתי-ספר וגני-ילדים ארעיים.

הבאת צריפונים נוספים מחוץ-לארץ תהיה בקצב של לערך 2,500 צריפונים לחודש.

במשך שנה זו הוקמו 14,000 בדונים, ולשמחתנו עמדו בדונים אלה במבחן הגשמים. ממספר כולל של 24,000 בדונים הקיימים בארץ ניוזקו על-ידי הגשמים בצורה קשה רק 400. אולם יש פיגור בכיסוי של 4,000 בדונים בנייר-זפת שהוזמן גם בארץ וגם בחוץ-לארץ.

10,500 האהלים הוכפלו כולם, אלא שלא עמדו לרשותנו אהלים טובים למטרה זו, והאהלים הקיימים כוסו באהלים ישנים מתוקנים הנמצאים בשימוש זמן מסוים, בין שנה וחצי ועד שלוש שנים.

היו"ר י. שפרינצק :

אני מתכבד לפתוח את הישיבה השלושים וחמש של הכנסת השניה. רשות-הדיבור לשרת-העבודה.

שר-העבודה ג. מאירסון :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אחד הדברים המעוררים והמשמחים בציבוריות שלנו היא ההודעות של הציבור — במידה שהיא הודעות לענין, ורק לגופו של ענין — והחרדה לשלומם של יושבי המעברות. יש לחרוד לשלומם גם במזג אוויר טוב, כל עוד לא הגענו למצב שיהודי הבא לארץ יכול להיכנס לבית ולחיות בתנאים נורמאליים, כמונו. טוב שחרדה זו קיימת, ובעיקר בימים אלה, בימים של מזג אוויר לא רגיל. אין ספק, שכל האוכלוסיה במדינה צריכה להיות באי-שקט ובחרדה לשלומם של המבוגרים והילדים הנמצאים בתנאי דיור בלתי רגילים.

אשתדל למסור בצורה תמציתית מהו המצב במעברות ומה מתרחש שם בימים אלה. בראשית דברי אני רוצה לומר שגם אם יתברר מהעובדות שבידי שמספר הנפגעים מבין יושבי המעברות הוא קטן באופן יחסי, אני מתכוונת למעט בכך את הקושי שנגרם לאותם האנשים. אני חושבת שאפשר לנחם איש או משפחה היושבים באוהל שנפל או שהוצף מים בכך, שישנם אלפים ועשרות אלפים שלא נפגעו. אם אין זו תפילת שוא, הייתי רוצה שבדיון שיערך הוועד על ענין המעברות נדע להבדיל בין שני דברים — בין העבודה הענקית שנעשתה, שרק הודות לה לא נפגעו רבבות משפחות, לבין מה שקרה. אל נעשה הכללה, לא לכאן ולא לכאן.

כפי שידוע לחברי-הכנסת, נמצא הטיפול במעברות בידי מחלקת הקליטה של הסוכנות היהודית. קיים שיתוף-פעולה הדוק בין הסוכנות לבין הממשלה בכל ענין העליה והקליטה, וכמובן גם בענין המעברות: הקמת המעברות, שיכון — לא רק שיכון קבע, כי אם גם שיכון ארעי — דאגה לתעסוקה, שירותי בריאות וסעד וכו'.

מיום 1 בדצמבר 1950 ועד 30 בנובמבר 1951 עלו ארצה 182,000 יהודים. בראשון בדצמבר 1950 היו במעברות, שמספרן הגיע אז לחמישים ושתיים, 12,000 משפחות, ובשלושה-עשר מחנות עבודה, שהם בתי-עולים שהפכו למעברות, כלומר שיושביהם עובדים ואינם מוחזקים על-ידי הסוכנות — 10,000 משפחות. נוסף לאלה היו בשיכון, בצריפונים שהוקמו על-ידי הסוכנות היהודית לפני שנתים, 6,500 משפחות. מירוש הדבר, שב-1 בדצמבר 1950 היו בסך-הכל 28,500 משפחות בשיכונים ארעיים. במשך השנה, לאחר עליה של 182,000 יהודים, התווספו למעברות עוד 36,000 משפחות, כלומר כ-120 אלף נפש. מספר המשפחות בשיכונים ארעיים מגיע כעת ל-64,500 משפחות, המתחלקות לפי המירוט הבא: בבדונים — 24,000 משפחות, בצריפוניעץ — 13,500 משפחות, בצרי-

בתיכונסת, בתיחרבות ומוסדות ילדים, במידה שהללו אינם מוסדות יום ולילה. בכמה מהמקומות היו פלישות של המשפחות למוסדות ציבור ואין אפשרות להקפיד בשטח זה. ב. הוצאת ילדים עם האמהות למקומות סמוך כים, גם למוסדות ציבור של מושבות או ערים וגם למשקים הסמוכים. ג. סידור שירותי מזון עלידי בישול מזון במרכז ואספקת תה שסודר עלידי הסוכנות היהודית. ה. הודות לשירות יום ולילה שסודר עלידי הצבא, המשטרה והסוכנות היהודית נוצרה אפשרות, בכל רגע של סכנה, להעביר משפחות בכלי הובלה של הצבא ממקומות שטפון למקומות בטוחים יותר. המטכ"ל נתן הוראה לכל היחידות הצבאיות לעמוד לרשות פעולה זו במשך 24 שעות ביממה וסודרה תורנות לילה בכל משרדי הסוכנות היהודית והצבא. המשטרה הוכיחה יכולת רבה והתמסרות גדולה בעזרתה למעברות והיא עומדת, על קציניה ושוטריה, לרשות המעברות. החל מיום א' שעבר נכנסו פלוגות עבודה המאורגנות עלידי הצבא, הסוכנות היהודית והקבלנים לעבודות שיקום באותן המעברות שבהן כבר אפשר להתחיל בעבודות התיקונים. כל אחד משלושת הגורמים הנזכרים לקח על עצמו מספר של מעברות לעבודות שיקום, ונגרם וטופסנים מבין החיילים ומבין האזרחים הועמדו לרשות פעולות השיקום. עלי להגיד שהקבלנים הגדולים — „סולל-בונה“ ודומני שגם רפאלי — הפסיקו את כל העבודות בארץ והפנו את כל בעלי המקצוע והפועלים לעבודות אלה. הם קיבלו על עצמם גם חלק מהמעברות שבהן עבדו בהקמת הצריפות נים והבדונים קבלנים קטנים, שלא היה כוחם לגייס עכ" שיו מספר יותר גדול של בעלי מקצוע ופועלים. הקבלנים הגדולים נכנסו לפעולה בשטח זה ומבצעים את העבודה. פעולות שיקום אלה דורשות הוצאות ניכרות, ובמקומות שנפגעו קשה דרוש זמן — בודאי שבוע עד שבועיים — עד שישוקם כל הסעון שיקום. יש לציין שבשבתם של העולים שמבל המעברות היתה אווירה של פאז ניקה רק בשלושה מקומות, וגם זה רק במשך שעות אחדות. בדרך-כלל, חוץ משלושה מקומות אלה, שגם בהם שקט הרוחות כעבור שעות אחדות, משלו העולים ברוחם, וקיבלו בשקט את כל הקשיים, בעיקר מאחר שמד באה עזרה, אם עלידי המשטרה, עלידי הצבא או עלידי מנגנון הקליטה של הסוכנות היהודית.

אשר לשירות הרפואי, הפועל במעברות, הרי בחלק מכריע של המעברות ניתן השירות הרפואי עלידי קופת חולים. כמורכב גוייס בתוקף חוק גיוס חוק האדם רופאים ואחיות אשר באו כתוספת לרופאים הקבועים של קופת חולים העובדים במקומות אלה. קיימות מרפאות כמעט בכל המעברות שתושביהן אינם קבילים עזרה רפואית בערים או במושבות סמוכים. גיוס חבר העובדים הנוסף אינו מן הדברים הקלים עכשיו.

בשנת הכספים 1951/52, נוסף על שיכון הקבע שמ קימה הממשלה, הקים אגף השיכון של משרד-העבודה 30.000 יחידות דיור ארצי — צריפי פח, צריפי עץ וצריפי בד, 8000 מאלה עדיין נמצאים בלב ביצוע. לדיור במעברות הוצאו בשנת 1951/52, עד סוף אוקטובר 1951, כ-4 ורבע מיליון ל"י.

אחרי הנסיון של ההשברה למעברות בשנה שעברה, אורגנה במשך הקיץ הפשרה למעברות לתקופת החורף. וברצוני למסור כאן פרטים אחדים. בטיפול ה"השברה למעברות" נמצאות לא רק מעברות כי אם גם יישובי עולים, שלפי הודעת מחלקת ההתישבות של הסוכנות

עבודות ניקיון ותיצול נעשו בכל המקומות והממשלה העמידה לרשות פעולה זו 750,000 ל"י.

בכמה מקומות כמו רחובות, סקיה ב', חריה ונהריה היו כמויות המים שנקו כה גדולות, עד שעבודות הנקו לא הביאו תועלת מלאה, ויש צורך, במידה שהדבר ניתן, לחפור תעלות עמוקות יותר. כבישי-הגיישה שנבנו למעברות עמדו במבחן.

בכל שטחי השיכונים הארעיים קיימים 209 גני-ילדים ו-86 בתי-יחידות המוחזקים עלידי משרד-הסעד ומנהל לים עלידי ארגוני הנשים, אך באחת-עשרה מעברות עוד לא נשלמה הקמתם של מוסדות-הילדים או שטרם הופעלו.

מפעל „קורת-גג“ שאורגן עלידי משרד-הסעד והי סוכנות היהודית, והמכוון לילדים שלמעלה מגיל שש, התחיל ברישום הילדים לפני ששה שבועות, ואז נרשמו 4.000 ילד. הצבא, ההתישבות העובדת ומוסדות עליית-הנוער העמידו לרשות המפעל מספר מקומות מספיק לקליטת ילדים אלה. לצערנו, היו מקומות שבהם לא נרשמו ילדים כלל, והיו גם הורים שתחילה הסכימו למסור את ילדיהם, אך בזמן שתורים הגיע חזרו בהם. מאידך, היו הורים שבתחילה סירבו למסור את ילדיהם ועתה, בהשפעה הגשמים, מוכנים הם למסור את ילדיהם למפעל. מספר הילדים שהוצאו עד כה במסגרת מפעל „קורת-גג“ מגיע ל-4.000. יום יום מתווספים 200 ילד, שלמענם הוכנו מקומות תחזיתיים, ולפי הערכה גיע המספר הכללי של הילדים שיסודרו עלידי מפעל קורת-גג ל-5.000 עד 5.500. בשני מחנות-מיון — בראש-העין ובעתלית — עוברים הילדים בדיקה רפואית, והצבא העמיד לרשות המפעל, מתוך 1.200 מקומות, 600 מקומות שנועדו לילדים הנגועים במחלות-צור. למרות שאחד ממחנות הצבא שנועד לקלוט ילדים ניווק בגשמי הזוף העמיד הצבא מיד לרשות המפעל מחנה אחר והסכים גם להרחיב את מסגרת הקליטה מ-1.200 מקומות ל-1.800. מוסדות עליית-הנוער העמידו לרשות המפעל זה 1.000 מקומות. ההתישבות העובדת העמידה לרשות המפעל 2.400 מקומות וכן סידרה מחלקת הקליטה מחנה מיוחד ל-600 ילד במחנה המיון בעתלית. בסך-הכל הוכנו 5.800 מקומות, נוסף ל-500 מקומות במחנות-המיון. סיזור הילדים למקומות ההתישבות העובדת ומוסדות עליית-הנוער הואט קצת כיון שילדים הסובלים ממחלות עור יכולים להיקלט רק עלידי הצבא.

לכל המעברות הובטח מלאי מזון, ובתקופת חירום יכולות הן להשתמש בו. יחסר להן רק לחם, שאותו יש להביא מן החוץ. כלי ההובלה של הצבא, משרד-העבודה והסוכנות היהודית, משתתפים פעולה בהובלת מיצרך חיוני זה.

המצב במעברות כיום: מ-136 מקומות של שיכונים ארעיים נפגעו עלידי הגשמים העזים במשך הימים האחרונים 23 מקומות, מהם 9 באופן קשה. ב„פגיעות קשות“ אני מתכוננת לכך, שהיתה הצפה כללית או חלקית של שטחי המעברות והם עומדים במים, או שנפלו יותר מ-5% של אהלים או בדונים במקום. הפגיעה הקשה ביותר עד כה היתה במעברת נהריה, שבה היה צורך לפנות 350 משפחות, הואיל והגעתן העובר בנהריה עלה על גדותיה. מכריח היתה הצפה חלקית במעברות טירה, סקיה ב', חריה, רחובות וזרנגה ב'. נזקים כבדים באהלים או בדונים היו במעברות: טירה, מחנה דוד, חריה, גליל, חולון ומקור-חיים.

סידור העולים במקומות אלה אורגן כדלקמן: א. סיני המשפחות למוסדות ציבור במקום, כגון משרדים,

נהנה מעבודות-דחק. כמרכן הוקצבו 900 אלף ל"י לעבר דות ייעור.

וראי יהיה ענין לבית לשמוע מספר אחד בקשר למצב התעסוקה. עם צמצום העבודות הציבוריות, ידענו שאין סכנה של חוסר-עבודה בענף ההדרים, בשנה שעברה נאלצנו להסיע פועלים ממרחקים, אמנם לא גדולים. היינו סבורים שהשנה לא תהיה בעיה של חוסר-עבודה בפר"דסים. במקומות אחדים כגון עפולה, בית-שאן, טבריה, מגדל-אשקלון, ובמקצת גם בבאר-שבע, היה אמנם מצב קשה במקצת, אך כלל חומרה לא הגיע.

לשם פתרון שאלת התעסוקה הוגברו עבודות ייעור ועבודות חקלאיות אחרות, ונכנסה לפעולה חברה למטעים, לשקים גפנים וזיתים, גם במגדל-אשקלון וגם בפרודור ירושלים, ובוצעו עבודות ייעור בפרודור ירושלים, בעפולה, בבית-שאן ובסביבת טבריה.

שלושה גורמים עמדו במבחן בימים אלה, ודומני שכולנו רשאים להתגאות בכך, והם — הצבא, המשטרה ומגנון הקליטה של הסוכנות. אין ספק שכולנו חרדים במידה שווה למצב שנתהווה עכשיו בחלק של המעברות, אך גורמים אלה תרגמו את חרדתם לשפת פעולה מיידית. הצבא, לפי תכנית מוקדמת, העמיד בפקודתיו מידית לשירות המעברות למעלה מאلف חיילים וחילות, נוסף על אלף חיילים וחילות הנמצאים כחוליות בכמה מן המעברות. המשטרה הכניסה מיד לעבודה שוטרים ושוטרות למעברות שניזוקו, והם עבדו שם יומם ולילה. גם מגנון הקליטה עבד במשך ימים ולילות אלה ולא ידע מנוחה, ועשה כל מה שהיה בידו לעשות.

כפי שאמרתי קודם, יעברו בודאי עוד שבוע או שבועיים עד שנוכל לתקן ולשקם כל מה שניזוק עקב הגשמים האלה. יהיה אולי מקום אחד ויחיד בארץ — חלק מהמעברה בנהריה — ששלוש-מאות המשפחות שהוצאו ממנו לא יוכלו לחזור אליו.

אני יודעת שבעתונות ובציבור מדברים לא מעט על כך, שמה שקרה בגלל חוסר תיכנון, אילו היתה זו אמת, שבתכנון של עשרות מקומות, המקיף עשרות אלפי משפחות — (ולא תיכנון בשקט ובנחת לשנים רבות מראש, אלא תיכנון המתחשב בגורמים רבים, בר ניהם ההכרח לדאוג לפיזור האוכלוסיה, המונע הקמת מע"ב ברה במקום הנוח ביותר, בסביבת עיר או מושבה) נתגלו ליקויים בתיכנונם של מקומות מספר — גם אז לא הייתי חושבת שיש מקום לבקורת חריפה ביותר. אבל למעשה לא כך היה. אף שנכתב שאין זו שנה רגילה, לא עלי להסביר, מדוע אנו סובלים שנה אחת במצורת ושה שניה משפע כזה של גשמים. אין זה מנחם אותנו, שמה שקרה בארצנו במזג-אוויר זה קרה לא רק בארצנו. בארצות-הברית, באיטליה, בצרפת ובברית-המועצות אין מע"ב רות, אך לפי מה שאנו קוראים בעתונות, נפגעו בניגריקע וישוביקבע בשני המשטרים גם יחד מקור, שלג, גשם וסערות. לנו יש מעברות, לנו יש עשרות אלפי משפחות שאין להן אלא שיכון ארעי, ואלפי משפחות המתגוררות באהלים. כולנו רוצים בעליה גדולה. עליה גדולה פיר"ד, שה, שבמשך השנים הקרובות עוד יהיה מספר מסוים של משפחות ששיכון יהיה תאורתי. אין להימנע מכך. כפי שאמרתי, מכל המקומות שנפגעו ישנו רק מקום אחד — נהריה — שלחלק משטחו לא נוכל להחזיר את המשפחות שפוגו ויהיה צורך לקבוע להן מקום אחר. בשעה שנעשה התיכנון לא היתה אפשרות להביא בחשבון שהיתה מזג אוויר כזה החורף. יש מומחים הסבורים, שמתנה

אינם מבוססים וזקוקים עדיין לעזרה. בסך-הכל מקיף טיפול זה 225,000 נפש. אחרי שמבקר המדינה הודיע, על סמך חקירה שערך אחרי הפעולה של השנה שעברה, שעלינו לחפש גם בסקטור הפרטי גוף יותר חזק ויותר מאורגן מארגון הסוחרים, עשינו השנה סידור בין "המש"ב" ובין "מלבן", שקיבל על עצמו לדאוג לחנויות הפרטיות במעברות. רשמנו לפנינו שזרוע הביצוע שלו תהיה פלד"ג, חברה לנאמנות למורת התיכון בע"מ. השיווק מתחלק בין שני הסקטורים בהתאם לקיום הצרכניות והחנויות במעברות ובישובי עולים, כפי שנקבע עלידי הסוכנות היהודית: "מלבן" — 49%, "המשביר" — 51%. לשם ביצוע יעיל ופיקוח על ריכוז הסחורה וחלוקתה הוקם מחסן מרכזי. המחסן הזה נמצא במקום משרד העבודה. לביצוע השיווק הוקמו השנה מבנים מיוחדים, חנויות וצרכניות. במעברות שאוכלוסיתן היא 300 משפחות ומעלה. האספקה לחורף זה תוכננה בהיקף של 2.5 — 3 מיליון ל"י. הובטח טכסטיל, עור לנעלים, ציוד וכלי בית — לא אכנס עכשיו לפירוט שבידי — לילדים ולמבוגרים, למשפחה ניתנו שולחן ושלושה שרפרפים, ולמוס"ד דות לדים סופקי ריהוט ובגדים. לכל זה היתה הממשלה צריכה להבטיח אשראי בסכומים ניכרים לשני הסקטורים המטפלים בהשברה למעברות.

כדי להבטיח שהמוון, השירות הרפואי, השירות החינוכי, המורים, הרופאים והאחיות יוכלו להגיע למעברות היה הכרח לסדר שירות נסיעות מיוחד למעברות. כל מי שחי בארץ יודע באיזה קשיים כרוך סידור תחבורה במסגרת שירות הנסיעות נמצאים עכשיו 45 כלי רכב המועסקים אך ורק בשירות המעברות. הם משרתים 69 מעברות. במעברות שבאזור הצפון עובדות 14 מכריות, 8 באזור התיכון, 2 בדרום, 3 בנגב, 7 בירושלים. ישנם ברובה טנדרים, גיפים וקומאנדוקארס, שערים מהם קיבלנו מהצבא לצורך זה ועשרה מידידינו באמריקה, במסגרת "מטיראלס פור ישראל". דבר זה אורגן בכל אזור-מעברה, בכל מעברה גדולה ומרוכזת או במספר מעברות מרוכזות במקום. כל-ידיד אלה מיועדים גם להעברת חולה או יולדת, ולכל מקרה של צורך להביא משהו למעברה.

נסללו כבישי גישה למספר מעברות שמצבן קשה ביותר. כך למשל סודרו כבישי-גישה למעברות צפת, עתלית, זכרון-יעקב, עין-עירון, סקיה ב', רמתים ומעברות אחרות.

ברצוני למסור מספרים אחדים כדי להדגים את בייטוים התקציבי של עניינים אלה. לשיכון ארעי הוציאה הממשלה סך 8,500,000 ל"י. להכנות לקראת החורף במעברות 750,000 ל"י; לסעד לחורף — 500,000 ל"י. חוץ מתקציב הסעד הרגיל; ועוד 13 מיליון ל"י לשיכון קבע. התקציב להכשרה מקצועית מגיע לסך 630 אלף ל"י, תקציב העבודות הציבוריות 6.5 מיליון ל"י, 5 מיליון ל"י ניתנו כהלוואה לרשויות המקומיות, ואם נוציא מהן רשויות המקומיות ערים כמו תל-אביב והצפון, הרי אם כי לא מוצדק לומר שסכמי ההלוואות הוצאו במאה אחוזים לתעסוקת עולים, הרי ברשויות מקומיות כמו ירושלים, טבריה, צפת, עכו, באר-שבע, עפולה, בית-שאן, רמלה, לוד ואחרות, אין ספק שההלוואות הממשלה לרשות המקומית הופנו בשלימות להעסקת עולים הנמצאים במקומות אלה; כמרכן הוקצבו 650 אלף ל"י לעבודות-דחק; וכאן אפשר להגיד בבטחון גמור, שאין איש ותק בארץ אשר

ג) הכנסת תמסור, כפי שמסרה בשנה שעברה —
ודבר זה לא בוטל, הוא קיים — את בעיית המעברות
לדיון, לדאגה, לפעולה ולעצה לשתי הוועדות הקבועות
בכנסת העוסקות בענין זה והן: ועדת העבודה ועדת
השירותים הציבוריים.

כאשר מסרתי לפני שבועיים הודעה על ענין השיכון
במעברות, אמרתי שאהיה מוכנה למסור הודעה בכנסת
על-פי בקשת ועדת העבודה. הייתי מוכנה ללכת תחילה
לוועדת העבודה ואחר-כך לכנסת, ולמסור על המצב במע-
ברות בכל השטחים, כגון שיכון ועוד. מאחר שועדת
השירותים הציבוריים הקדישה ישיבות אחדות לענין
המעברות, אני מציעה לכנסת למסור את הענין לשתי
הוועדות גם יחד. משרד העבודה והסוכנות היהודית יהיו
מוכנים בכל עת להוסיף לפני הוועדות האלה ולמסור על
התפתחות הענינים. אם הכנסת תקבל את הצעת, אני
מבקשת ששתי הוועדות האלה לא יצאו לחופש חנוכה,
אלא יתכנסו ויטפלו בענין גם בימים אלה.

שר-האוצר א. קפלן:

ועדת הכספים קבעה ישיבות לימים ג' ד' ו-ה'.

שר-העבודה ג. מאירסון:

אני מציעה ששתי ועדות אלה, ועדת העבודה ועדת
השירותים הציבוריים, יתכנסו אף הן להמשכת הפעולה,
ומשרד העבודה והסוכנות היהודית בוודאי שאינם יוצאים
לפגרה, ויהיו מוכנים לעשות את כל אשר יירש על-ידי
שתי הוועדות.

2. דיון

מעברת ראשון לציון. משום שארגונו עובד שם, הייתי
שם משעות הבוקר ביום הגשמים הקשים ביותר וראיתי:
א. מנהל המחנה איננו נמצא במקום. ב. העובדת הסוצי-
אלית איננה נמצאת במקום, נשארה שם רק המדריכה.
פניתי לצבא ושאלתי את אנשי הצבא, אם אינם יכולים
לעזור ולכסות את הגג שהועף מעל המטבח. ענו לי,
שלצערם לא יוכלו לעשות זאת מפני שאין להם מסמרים.
אמרתי, שאפשר לפתוח את המשרד ושם בוודאי יימצאו
מסמרים. ענו לי אנשי הצבא, שאין להם סמכות לכך.
אלה היו בתורים טובים מאד, שעמדו באולת-יד איומה
כנגד הפורענות. כשעליתי אל ראש עיריית ראשון-לציון
מר שפסל, אמרתי לו, שאינני רוצה לשמוע אף מלה על
סמכויות, כי כולנו שותפים לאחריות הגדולה לדברים אלה.
ואם אין להם להיאחז בזה, שאנשים אלה מוסתים, קל מאד לה-
סית אנשים סובלים אלה. כי הרי מתהלכים שם אנשים עם
שחפת פתוחה, ואותם צריך היה להוציא מזמן, ואם
לא הוצאו, הרי בשעת הפורענות היו צריכים להוציאם
אל המוסדות הציבוריים שעליהם דיברה שרת העבודה,
שהוכנו לשעת חירום! על כך ענה לי מר שפסל: נכון
גברת פרסיץ, אבל הסוכנות הבטיחה להכין במקומות
הללו חורי שימוש ומקלחות ולא הקימה, ואנו לא נוכל
להעביר את האנשים לשם מחשש שתפרוץ מגפה. ובכלל
מי אנו שנוכל להעביר אנשים מן המעברה? כלום אנו יוד-
עים את מי להעביר? משרד הסעד והסוכנות צריכים להע-
ביר אותם, אנו לא נוכל לעשות זאת. — גם הבוקר הייתי
בסוכנות ודיברתי עם ד"ר יוספססאל על ענינים אלה. והוא
הבטיח, שכעת יעשו את העבודה. חברי הכנסת, אני יודעת
שבימים אלה היו האנשים עסוקים עד למאד, ואני יודעת

ומעברה יש להקים אך ורק על גבעה. והנה עובדה היא
שבכמה מן המחנות שעל הגבעות, הפילה הסערה את
הבדונים או האהלים. לעומתם יש סבורים שמחנות כאלה
מקומם דווקא במורד, אך במורד הן שטפונו בגלל נח-
לים שגאו.

סבלן של המשפחות שנפגעו רב, ואין הן מתנחמות
בכך, שיש עשרות אלפי משפחות שלא נפגעו. דומני
שניתן לומר באובייקטיביות גמורה שהסוכנות היהודית,
שהיא הגורם הראשון בנשיאת העול הכבד של הקמת
המעברות, דאגה לאנשים. יש לקבוע שגם הממשלה, במי-
דה שהיא משתפת פעולה בשטח זה, הן על-ידי המצאת
כספים והן בדרכים אחרות, עמדה במבחן, אם נעשה חש-
בון זה לאור המציאות — העליה הגדולה, המחסור בחמ-
רים ופגעי הטבע.

ברצוני להציע לכנסת שלושה דברים:

א) להצטרף לדברי השבח שהצבא, המשטרה ומג-
זון הקליטה של הסוכנות היהודית, וכן אותם האזרחים
ואותם הישובים שנכנסו לפעולה מיד ראויים להם.

ב) לקרוא מעל במת הכנסת להתנדבות גדולה יותר
מצד אזרחי הארץ, שכל עיר או מושבה וכל ישוב ומשק
הקרוב למעברות יעמדו הכן, וכאשר יקרה דבר בסביבה,
יגשו מיד לפעולה ממשית. כל ביקור ודאי שהוא מעודד,
אבל לא בזה המדובר. המדובר הוא בכך שהאנשים ייכנסו
לעבודה ממש, לעבודה פשוטה כגון חפירה או הצבת
אוהל.

היו"ר י. שפרינצק:

אנו עוברים לדיון. רשות-הדיבור לחברת-הכנסת פרסיץ.

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כשסיעתי ביקשה
להעלות על סדר-היום של דיוני הכנסת את המצב במע-
ברות, לא התכוונה בזה לשפוך את חמתה על מישור,
או לפתוח במסע ביקורת על האנשים או המוסדות שעשו
מה שעשו טוב או רע. כוונתנו הייתה פשוטה —
לשתף את הבית, האחראי למצב במדינה, במתן עצה,
איך לתקן את הדרוש תיקון, לאור המצב במעברות. לצערי
הרב, דרוש תיקון בשטחים רבים מאד הנוגעים למעברות.
יש נחמה פורתא, שבכמה וכמה מעברות הסבל אינו כה
רב, אבל גם במעברות אלה די בסבל שישנו. גם שם צריך
לתקן, וגם שם צריך לשפר. מסוכן מאד וקשה מאד לד-
בר בבקיעה זו במדינתנו כלפי אותם האנשים היושבים
במחנות. לכן הינו דברי שקולים מאד וספורים מאד, כי
אין כוונתי ואין כוונתנו להזיק ולהחמיר את המצב. היר-
דע את מצב הדברים, יודע גם את השטחים הטעונים תיקון.
הדבר הראשון הוא קואופרציה עם הרשויות המקומיות.
לא ייתכן, שייבנו מעברות בלי לשאול ומבלי להיוועץ
ברשויות המקומיות, היכן לבנות את המעברות. עובדה
היא, שאין שואלים אותן, ותוצאות עובדה זו מביאות
לידי כך, שמעברות מוקמות כך רקע שאינה סופגת גש-
מים, גם אם הבדונים והאוהלים טובים, הסבל הנגרם לא-
נשים על-ידי עובדה זו הוא גדול עד למאד. ביקרתי
באותם המקומות שמציינים אותם כמקומות שניזוקי
קשה או פחות קשה, אך לא עליהם מדובר. אני מדברת על
מעברות שאינן נמצאות ברשימת המעברות שניזוקו, כגון

חברי הכנסת, צריך לציין, שבאותו יום א' אפשר היה לקבל בסוכנות איוון תשובה בטלפון, אם גם אי אפשר היה להגיע אל האנשים ולהיעזץ אתם. אך במשרד הסעד נסגרו המשרדים בשעה 2.30, כמו בכל יום. האם זהו סדר? האם זה משרד הקורא להתנדבות? כשאמרתי זאת לפי קירי המשרד, ענו לי: יש סדר במשרד הממשלה. אם זהו הסדר של מדינה כשלנו — אוי לסדר זה! המצב דורש תיקון וביקורת חריפה מאד, לא רק מעל במת הכנסת אלא גם בתוך המשרדים. יש לשנות את היחס הזה!

ועוד דבר. מדינה עניה ודלה היא מדינתנו. אנו שומרים, שלטוננו בילדים יוצאי כספים רבים עד מאד. נש"מעה הודעת בא"כות משרד הסעד כוועדת השירותים הצ"י בוריים, שסעודה אחת במעברה הניתנת מידי משרד הסעד עולה 40 פרוטות לצרכי מזון, 80 פרוטות לשירותים הקשורים בסעודה. אני שואלת את כל ארגוני הנשים העובדים אתנו יחד במעברות: האם גם לנו חשבון כזה? הגם אנו מוציאות 80 פרוטות לשירותים ו-40 פרוטות למזון? רבותי, בעיה זו, בעיית חלוקת המוסדות, הקמת המוסדות וכו', כל אלה משועים לתיקון.

לפני חדשים הוועד ארגוני הנשים על ידי משרד הסעד דוברה אתם על שעת חירום ועל הצורך להרחיב את מוסדותיהם במעברות מסוימות. אינני יודעת, מדוע דובר דווקא על המעברות ההן ולא על אחרות, אבל כך דובר, הרשיתי לעצמי לשאול את בא"כות הסוכנות בא"י רונייה: "הרי הצריפים שאתם עומדים להקים יוקמו ודאי לקראת האביב". על זה ענה לי מר סלייפר: "לא, גברת פרסיץ, הפעם יוקמו הצריפים". שמחתי לשמוע זאת. אך הנה באה המציאות והוכיחה, שברחובות, בראשון-לציון ובבית-ליד ובהרבה מקומות אחרים לא הוקמו הצריפים, אם כי התגלגלו שבועות בחצרות המעברות, ואם כי התחילו בבנינם. וסיומם, שצריך היה לעלות בשני ימי עבודה, לא נעשה. תשובתו של מר סלייפר היתה: "גברת פרסיץ, הדבר ייראה תמוה בעיניך, אבל אין אנו מוצאים ידים עובדות כדי לגמור את הבנינים".

אני חפצה לשאול: הרי יש לנו צבא מצוין, צבא המרסר את כוחו ונפשו על כל השירותים הנמסרים בידו, האין בי בחורים צעירים שיכולים היו לעזור בהקמת הצריפים? הבאמת אין אנשים שיכולים היו לעשות את העבודה הזאת ולקדם את פני הרעה?

אני מציעה, שנמנה ונדהה פארלאמנטאריה "אד-הוק", שתחקור מה הן סיבות העלייה האלה. ואני מעלה שנית את הצעתנו, להקים משרד מיוחד לענייני העלייה, שירכו בידו את כל העבודה בסמכות ממשלתית קבועה. תיעשה העבודה כולה על אחריות הממשלה. הציבור יעזור לה.

יונה כסה (מפא"י):

מי עושה עכשיו את כל העבודה?

אברהם ברמן (מפ"ם):

כנסת נכבדה, אין זה מקרה, שהנאום הראשון שלי בכנסת יהיה מוקדש למצב העולים החדשים; אני אחד מהם. נדמה לי, שאני הצייר היחיד בכנסת מן העלייה החדשה, ויש לי הזכות וגם החובה להתריע.

עוד לפני האסון הנוכחי במעברות, לפני הסערות והשטפונות, ידעתי היטב מה מתרחש במעברות ובבתי-העולים; קיבלתי עשרות מכתבים ואזעקות משם. כמעט ככל המכתבים היו קריאות "ס.א.ס.א.", "כבר אין לנו כוח

שאנשים שעשו זאת לא כפי הצורך, לא פעלו מרצון רע, ומותר להניח, שגם לא מתוך חוסר אחריות, אך "משהו רקוב בממלכת דנמרק". הלא עדיין זוכרים אנחנו את מה שהיה בשנה שעברה! כלום אינן זכורות הכותרות בעתונים? האם שכחנו את מזג האוויר בארץ בשנה שעברה? האם אז לא ירדו שלגים? נכון, שאנו צעירים בפגעים, והם רודפים אחרינו במפ' עלינו. לכן מוכרחים אנו להיות מוכנים להם. האם יאמר מישהו בינינו, שאילו ירדו גשמים רגילים, לא היו ניזוקים מקומות כמו זרנגה ואחרים?

במקומות שישנם מנהלים אחראיים, היה הנזק קטן. אך מדוע אין לנו מנהלים אחראיים בכל מקום ומקום? מצד אחד קוראים להתנדבות, ומצד שני דוחים את ההתנדבות. הלא עוד לפני שנה ושנתיים פנינו אנחנו, הציורנים הכלליים, מר ברנשטיין ואנוכי, גם בכתב וגם בעל-פה למר ברל לוקר, ודרשנו לשחף איתנו בהנהלת המעברות. חינוכנו שורה של בחורים צעירים, שרצו להתנדב לעבודה זו. ומדוע לא נענינו? ידענו, שהצורך הוא דחוף מאוד, ופנינו אל משרד הסעד, מפני שהוא הוא המחלק את המקומות לטיפול בילדים, ולא נענינו אלא אחרי מאבק קשה. ולמרות זה תופש ארגוננו את המקום השלישי בין ארגוני הנשים העובדים במעברות. והנה דוגמה לעבודתנו ברחובות. שם נענינו וקיבלנו את המוסדות לטיפולנו. במקום אל ההנהלה אחראית, בואו וראו, מה נעשה שם בהתנדבותם של אנשים אחראיים! האם נפרצו הצריפים? האם מישהו התפרע במעברה זו? שם המוסדות פתוחים במשך 24 שעות. כך הדבר בכל מקום שארגונים אחראיים עובדים בו ונעזרים עליידי השלטונות המקומיים. ההתנדבות הראתה במקומות אלה את מסירותה הגדולה לבעיה זו.

עוד לפני חדשים דובר במשרד הסעד על זרנגה, וחדשים נאבקנו לקבל את המוסדות שם. והאם חפצים אתם לדעת איך מעודדים אצלנו התנדבות ועד היכן הגיעה הביורוקרטיה? את השר צריך היה להסעיר כדי שימרסר לנו את זרנגה, ורק אמתל הודיעו לנו: בבקשה, היכנסו מיד. אנשינו הלכו במים כדי למצוא שני צריפים מלאים אדם, והוצע לנו בכל זאת להביא את הריהוט, ואז יוציאו את הפולשים האומללים האלה! הכך תעודו התנדבות? האם בצורה זו תיעשה עבודתה, האם כך נוכל לגייס אנשים?

שרת-העבודה, לא באתי לתבוע את קיום הבטחת מהשנה שעברה.

שרת-העבודה ג. מאירסון:

איון?

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים):

אמרת שאותו חורף יהיה חורף אחרון שיושבי המעברות יכלוהו במעברות, ועד האביב יסודרו — — —

שרת-העבודה ג. מאירסון:

מה?

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים):

בבקשה. קראי את דברך שהשמעת מעל במה זו ב-1 בדצמבר ותיזכחי שאני אומרת דברי אמת. אינני באה לתבוע ממך את קיום הבטחתך זאת, אך אל תבזאי לכסות על אולת-היד האוכלת אותנו משום האדישות והשיגרה שבכל מוסדות המדינה.

מוקים בארץ; הם חיים באוהלים, ובאותו זמן בונים בתל-אביב ובערים אחרות מאות בתרלוקסוס בשביל העשירים.

אסתר רזיאל-נאור (תנועת החרות):
וגם בשביל ההסתדרות.

אברהם ברמן (מפ"ם):

זוהי עובדה שאין להכחישה. לזה יש חמרי-בנין; לזה יש דביונים. העולים רואים זאת, חושבים על זה ומטי-קים מסקנות. והמסקנות האלו יהיו חמורות מאד. שמעתי בשעת ההפגנה ביום א' מפי אחד המפגינים: "אנו מבי-נים שפעילה המונית קשורה בקשיים, דורשת סבל, אבל ישנם גבולות גם לסבל, בפרט כשאנו רואים, שאין שוויון במדינה". ואני מוסיף לזה: לא רק סיבות אובייקטיביות אשמות במצב. אין זה נכון. ובוודאי לא הפעילה ההמונית כשהיא לעצמה אשמה. זהו סילוף של המציאות. בכשולן של קליטת העליה אשמה הממשלה והסוכנות; אשם המש-טר הקיים במדינה, המשטר של תורה ובוהה, בלי תכנית כלכלית, המשטר של רשלנות וקיפוח.

אנו אומרים: הדרישות של העולים החדשים הן צור-קות בהחלט; המאבק שלהם צודק, אנו קוראים לישוב כולו להגן על זכויות מוצדקות אלו של העולים, לעזור להם, לעודד אותם. בלי לחץ, בלי ביקורת, בלי מאבק — העולים לא יספרו את מצבם. אנו דורשים מן הממשלה, לסדר לישובי האהלים דיוור של קבע, דיוור אנושי, אנו דור-שים, להגדיל את התקציב הרגיל לקליטת העליה ולקבוע תקציב ניכר לשעת חירום, לזמן של פורענות טבע. אנו דורשים שיני של כל המדיניות הכלכלית והסוציאלית לטובת המוני העם והמוני העולים.

ז'ניה טברסקי (מפא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני שותפת לחרדה הזאת שהבית כולו חרד למצבם הקשה של אנשי המעב-רות. לפי הנוהג המקובל בבית הזה אני רוצה לברך את קודמי, חברי-הכנסת ברמן להופעתו הראשונה. הוא דיבר בשם המוני עולי פולין שאינם רוצים לחיות כ"פאריה" בארץ הזו. זימן לי הגורל להימצא יחד עם עולי-פולין בגרמניה בתנאים חרבה יותר קשים מתנאי המעברות, בשלגים, בסופות ובהרגשה של "מי יודע מתי ייפתחו שערי הארץ". נכון, חברי-הכנסת ברמן, היתה רוח אחרת. גם לחבריך שהיו יחד אתי, כשקיבלנו יחד על עצמנו את הסבל של האנשים שישבו אתנו, בכפור ובהליכה בהרים בדרך לא דרך. ואני גם אינני יודעת, באיזו מידת כנות אפשר לדבר כך בשם העולים. גם אני מזדמנת אהם ואני יודעת שרוח זו, שבה אתה מדבר בשמם, אינה אופיינית לכל העולים. יש מי שדואג, שכן ידברו על הקושי שהם נתונים בו כעת.

שמענו כאן על הנסיונות והמאמצים שנעשו, כדי להתגבר על קשיי החורף הזה, ואיש מאתנו אינו מתעלם מן הקושי לגור בחורף — וחלק מהאנשים אפילו חורף שני — בשיכונים ארעיים, באהלים. את כל הציבור צריכה להדביק החרדה הגדולה והכנה לעשות את הכל, כדי שאותם הגשמים, שהישוב כולו מצפה להם כי הלא גשמי ברכה הם — לא יהיו לקללה לאלה הנמצאים בשיכונים ארעיים.

אני רוצה להזכיר, שנוסף על הדברים שנעשו על-ידי המוסדות, עובדת תנועת הפועלות כ-65 מעברות מתוך 136 הקיימות. הוקמו 100 מוסדות-יום לילדים, וב-

לסבול; איננו יכולים לשאת עוד את היסורים; עזרו לנו — הצילו!"

ויש לי עוד סיבה להתרגזות מיוחדת. לי יש חלק מסוים בעליה ההמונית מפולין. עשיתי הכל במיטב יכול-תי, כדי שרובות יהודי-פולין ישתתפו בתהליך ההיסטורי של הריכוז הטריטוריאלי במולדת. ראינו זאת כתובה לאומית ופועלית גם יחד. גם להבא נעשה הכל בכיוון זה. אבל אינני יכול להשלים — ולעולם לא אשלים — עם הסכנה, שמאות אלפים עולים חדשים מכל הארצות יחיו כ"פאריה" במולדת.

השבוע ביום א' ראיתי את ההפגנות של מאות עולים חדשים על-יד הסוכנות בתל-אביב. שמעתי את דבריהם של אנשים פשוטים, אנשי-העם. אלה לא היו נאומים, אלא זעקות של אנשים אומללים, מיאשים: "תנו לנו גג! תנו לנו צריפים! אנו חיים יותר גרוע מחיות. לחיות במשק יש גג בזמן הגשם — ולנו אין; ילדינו חולים; תנו לנו לחיות כמו בני-אדם; איננו יכולים עוד!"

הכנסת מוכרחה להקשיב לזעקה זאת. אני שואל: האם האסון המתרחש עכשיו במעברות הוא אפתעה בש-ביל השלטונות? האם עונת הגשמים והסערות היא אפ-תעה? אנו אומרים בגלוי: להשאיר רכבות אנשים בחורף בתנאים אלה, זהו פשע, ומישהו אשם בפשע זה. האחר-יות למצב המחריר נופלת על הממשלה ועל מוסדות הק-ליטה, שלא מילאו את חובתם כלפי העליה.

המצב החמור במעברות ובבתי עולים קשור לא רק באוהלים או בבתים. ראיתי את המים הצהובים שאנשי מעברת סקיה מוכרחים לשותות מדי יום-ביום. זה עורר גועל-נפש. ראיתי את המצב הסאניטרי במעברות — זה משהו נורא, זה משהו בלתי-אנושי! האם אתם יודעים, חברי הכנסת, שלכמה וכמה מעברות לא מגיע לחם טרי? העזרה הרפואית — בפרט לילדים — לקויה ביותר. ישנם אלפי ילדים בלי סיפול, בלי עזרה רצינית. מובן שבתנאים אלה אי-אפשר ללמד ילדים. בתי-הספר במעברות קיימים בדרך-כלל רק באופן פורמאלי; הם כמעט פיקציה.

נוסף לכל הסכנות האלו קיימת סכנה חדשה: חוסר עבודה. עכשיו, במצב חמור כליך בשביל העולים, הופ-סקו עבודות-ציבוריות רבות. כיצד להבין זאת? הרי זהו חוסר אחריות. כבר אינני מדבר על כבישים, דרכים ואור-חשמל במעברות, שהעולים חדרו כבר מחלונם על מות-רות כגון אלה. אתם צריכים לתאר לעצמכם את הערב במעברה, בבוק, בחושך, בלי כל פעולה תרבותית. אך מה שמרגיז את העולים ביותר, זוהי האדישות, היחס הביוקראטי, הלזול. הם שומעים לא פעם בשיחות עם תו-שבים ותקיים את הנימוק: "מה יש? מה אתם צועקים כל-כך? גם אנו סבלנו". ישנו כבר מונח בין העולים: "כש-באתי-ניקים". אינכם יודעים מה זה "כשבאתי-ניקים"? העו-רים החדשים שומעים יום-יום את הביטוי: "כשבאתי אר-צה — גם לי היה קשה". אך האנשים האומרים זאת אינם זוכרים שהם היו אז צעירים, בדרך כלל עוד בלא משפ-חה, בלי ילדים. והם אינם זוכרים שכמעט לכל אחד מהעו-רים החדשים ישנה היסטוריה ארוכה של סבל. הם שוכ-חים גם זאת, שהזמנים הם אחרים! הרוח היא אחרת.

שמואל דיין (מפא"י):

נכון מאד, גם הרוח שלך היא אחרת.

אברהם ברמן (מפ"ם):

העולים רואים עכשיו את ההבדלים הסוציאליים הע-

לישובי קבע ומשמשות גרעינים רציניים ליושבים חקלי איים. במעברות הוותיקות, שפשטו צורה ולבשו צורה חדשה, כמעברות חדשות, שזה מקרוב הוקמו, הצורות והסבל הרב הם מנת-חלקם של תושביהן גם בימים כתי-קונם, על-אחת-כמה-הזכמה בימי חירום. צרות אלו, אם כי אינן מחייבות המציאות, אפשר היה לחזותן מראש. אם בשנת תשי"א העלינו כ-30 אלף עולים, שרק חלק קטן מהם נקלט ונשתכן באמצעים עצמאיים, או על-ידי קרוביהם תושבי הארץ; ואם גם בתכנית השיכון שהוכנה, שאף היא לא נחגשמה אלא בחלקה, לא היה משום תשובה לבעיה כולה, הרי מותר היה להניח, שגם בארצנו יגיע תור החורף. כלום אי-אפשר היה לראות מראש מה תהיה דמות החיים במעברות בימי חורף אלה? או כן אין ספק בדבר, שמסודות הקליטה, העובדות במסירות בלי גבול, עשו גם שגיאות, הרי אין להתעלם גם מגורמים אונייטיביים לקשים הקיימים.

רבים היו המכשולים שעמדו בדרך מוסדות הקליטה. מגמת פיזור העולים על-פני המדינה, הדורכה תמיד על ידי אפשרויות התעסוקה והיתה צמודה להן, ולא תמיד עלו התכניות בקנה אחד עם דרכי התיכנון של המוסדות המוניציפאליים. חברת-הכנסת פרסיק דיברה כאן על הצורך בתיאום עם העיריות ושאר המוסדות המוניציפאליים, אך מסופקני אם הפעם היתה צריכה לדבר על כך. חוסר התיאום, אם היה כזה, בכל-אופן לא היה לרעת העולים. מתוך מצבנו המיוחד נאלצנו לנהוג כדרך עניים מרודים, שהכל עולה להם ביוקר יותר. לא היו בתים מוכים נים לעולים, לכן עברו לגוללים אחדים מאהל לבדון או לפחון, ומהם לצריפון עד שהגיע תורם לשיכון קבע. כשיש ליש מהעליה הכללית עדיין נמצא בשיכון זמני בצורות טובות פחות או יותר, כלומר: כ-60,000 משפחות נמצאות בתנאי דיור-רעועים וארעיים, ועלולים להיפגע בהשיח תולל איתני החורף.

מצב זה מחייב אותנו, את כולנו, את המוסדות והציר בור כולו וכל יחיד ויחיד בתוכו, למאמץ גדול לשם הקלת המצוקה, להגשת עזרה מיידית לסובלים, ועל הממשלה לחנך תכנית שיכון מלאה לחורף הבא ולהעדיף בניה של דירות לעולים על כל סוגי הבניה האחרים.

אך אסור לנו להפריז בתיאור רוע המצב, כפי שעשה זאת חברת-הכנסת ברמן תוך כוונה ורצון ברווחים מפלגתיים מהפרעה זו. המצב עגום למדי, משיא צורך להוסיף עליו. לצערנו, נמצאים בתוכנו אלמנטים חסרי-אחריות הנושאים בעצם הימים הללו סכנה והרס למעברות. צעירים יהודיים, נשים וילדים, בעיקר שליחי מק"מ, במקום להטות-שכם למאמצי העזרה, כפי שעושים זאת ארגוני הנשים מכל החוגים — ואני מאושר להזכיר בתוך זה פעולה נאה של מועצת הפועלות של הפועל המזרחי, התופסת מקום בולט בפעולה זו — במקום לתת יד להקמת מוסדות ילדים ושירותים להדרכה במעברות, מסתובבים בימי הגשמים במעברות בין אהלים וצריפונים, מקהילים קהילות כדי להסית ולהדחית, מעבירים את היומה והמרץ מעזרה עצמית לאפיקי רוגז ותעומו, כדי להפגין הפגנות-זעם שאין בהן משום תועלת למעשה. על הכנסת לגנות דרך זאת בחריפות ועל הממשלה לנקוט באמצעים חריפים נגד המ-סיתים והמחבלים. נדע נא כולנו, שברוך זו אנו מונעים בראש וראשונה במפעל העליה, שרוב הבית הזה מאוחד בדעה שיש להמשיך בו.

אמנם חברת-הכנסת ברגשטיין מנה השבוע בחיכות על

ימים אלה הפכנו אותם למוסדות יום ולילה, ושוכנו בהם 5,100 ילד. בימים האחרונים הקימונו עוד 5 בתי-תינוקות ליום ולילה. 165 מדריות סאניטאריות עובדות בשיתוף עם ויצ"ו, משרדי-הסעד ותנועת הפועלות בהדרכה בטיפול במשק הבית וכדומה. אני יודעת יפה, שלא נוכל להסיר עליי כן את כל הסבל הנופל בגורל המשפחה ובגורל האשה שבמעברה. אני מתפלאת על חברת-הכנסת ברמן שהביאה הנה גם את שאלת המים, אחרי שכבר העלה אותה בוועדת-השירותים וקיבל שם הסבר מרומיך על המצב. נדמה לי, שלא היה נכון לחזור ולהביא זאת הנה ולהסעיר עוד יותר את הרוחות, שדרך הטבע צריכים להיות נסעי-רים בימים הללו. הלא הוכיחו לנו, מה פשר הבקבוק שהביא בפני הוועדה, ולמה חזר שנית על ענין מופרך זה? אני יודעת, שכ-500 מתנדבות — גם חברותי וגם חברותיך ד"ר ברמן — יצאו בימים אלה למעברות לעזרת המשפחות שפגעו; הכריזו גם על מגבית מיוחדת לעזרה, שבישנה שעברה הכניסה 100 אלף ל"י, ואנו מתכוננות השנה להכפיל סכום זה. הלאווי היתה שוררת בכל הציבור הכרת המסירות והרצון להושיט עזרה באמת ובכונה. איני יכולה להבין איזה "סמכויות" צריכה היתה חברת הכנסת שושנה פרסיק להשיג כדי להושיט את העזרה לנפגעים. אני יודעת, שכשקיבלנו בעיר מגורי, חיפה, באותו מוצאי-שבט ידיעה, ש-80 אהלים נפלו — לא שאלנו לא מאת הסוכנות ולא ממקום אחר שום "סמכויות", ואיש לא דרש מאתנו "סמכויות", אלא קמנו ויצאנו למקום והוצאנו את האנשים והילדים למקום יבש. למי נחוצה "סמכות" כאשר אהל נופל והמשפחה נשארת בחור? על איזה חשבון צריך לרשום סמכות זו? איני יודעת, אם בכל עיר ובכל רשות מקומית גוייס הציבור, אך אני מדברת עכשיו במיוחד על עיר מגורי, ובה גוייס כל הציבור; העירייה עשתה את כל מה שביכולתה כדי לפנות מוסדות ציבוריים ולהעביר לשם אנשים נפגעים.

אני רוצה לומר: מוכנת לי החרדה, והמצב צריך להסעיר את כולנו, אך האם ועדת אד-הוק כזו, שחברת הכנסת פרסיק מציעה, תעשה משהו כדי להקל ואפילו רק על אשה אחת או על ילד אחד במעברות? אני חוששת שיש כאן רצון של חשבונות, ולא עת לחשבונות היא לנו. אני מציעה, שהוועדה, שיטל עליה לעזרה, תצא פשוט למעברות ותגייס כוחות מתנדבים וכספים כדי לבוא לעזרה. ואז תהיה רוח אחרת, אותה הרוח, שגם ד"ר ברמן דיבר עליה — אף-על-פי שהרוחות מנשבות לעב-רים שונים.

יצחק רפאל (הפועל המזרחי):

כנסת נכבדה. בדיון על המעברות הנסערות עתה בסערות-חימה, במסירות עזו, והייתי-חושבניה מופרעים ומושבתים באופן חמור בשל פגיעת-החורף, כפי שראיתי אתמול והיום באחדות מהן — אל נא נשכח אף לרגע מה היה המצב לפני שנה ויותר, לפני היות המעברות בארץ. כמאה אלף יהודים ישבו צפופים ודחוקים במחנות, חיו חיי-בטלה וניזון ואכלו על חשבון קופת הציבור הדלה. למצב זה שהיה לאין נשוא, ועלול היה למוטט לחלוטין את מוסדות הקליטה ואפשרויות עבודתו, וסיכון במלוא החרפות את המשך העליה הגדולה — באה הקלה, ואולי הצלה עם הקמת המעברות. רבבות עולים הוצאו למרחבי הארץ, הופנו לחיי-עבודה ושוב ניתנה להם הרגשת חיי-יצירה. מעברות אלה שהוקמו בחיפון כפתרון דחוף לשאלת קיום בוועדה, בלי תיכנון משוכלל, הפכו בחלקן

אריה אלטמן (תנועת החרות):

אדוני היושבי ראש, כנסת נכבדה. אין, חלקנו בין אלה המנסים לנצל את הצרה והקשיים של האומללים הסובים לים במחנות העולים ובמעברות, כדי לעשות מזה הון מפלגתי. לא עשינו זאת לא בעבר, לא בהווה ולא בעתיד. זאת גם בעתיד. רק אלה שעניני הארץ זרים להם יכולים לעסוק במלאכה זו. אסור היה להכניס את ריקוד השדים המפלגתי שלנו לשטח המעברות. לדעתי נעשתה שגיאה פאטאלית שהתנקמה ומתנקמת בנו, כאשר הכנסנו את האנשים החדשים, לפני שהתאקלמו בארץ, לבחירות אחת רגונית, על כל המסקנות הנובעות מזה. במקום לחנך את תם לאהבת הארץ ואחדות העם — הביאו לפנייהם את כל הכיעור, ההשמצות וההסתות, האיבה והשנאה, הקיימים בחיינו הציבוריים המפלגתיים בכלל, וערב הבחירות בעיני קר. באופן כזה הוכנסה לשם דמורליזציה וניתנו הב"טחות'שוא. במקום להכין אותם לחיי'עבודה קשים ולת'נאים חמורים, הבטיחו להם ג'רדון עלי אדמות מיד לאחר הבחירות, בחורש אוגוסט 1951.

ולכן אולי אין זה מקרה, שהנדידה העירה, ההולכת וגוברת, עלתה במידה ניכרת דוקא בחורש אוגוסט, מיד לאחר הבחירות. אנו עומדים לפני נדידה של 1000 משה' פחות לחורש, בערך.

המצב הכלכלי הקיים כיום במעברות אינו מסכן רק את מצבם של העולים החדשים, הסובלים שם. מצב זה העמיד אותנו לפני סכנות גדולות יותר, שבאו לידי ביטוי בהחלטת הסיכנות היהודית, בדברי ש'רהאוצר, בדברי נציג מפלגת פועלי ארץ-ישראל חברה'הכנסת גוברין וב'דברי ד"ר פוררד ואחרים. היום הם מדברים על הגבלת העליה ועל הסדרת הקשיים שלנו במדינה על-חשבון העליה, ומחר יגיעו למסקנה, שאולי צריך להפסיק את העליה, אם גם ההגבלה לא תעזור. לפי תורה זו אנו עלו' לים להגיע גם למצב, בו יציעו לנו בקרוב, כעבור זמן' מה, לשם הקלת המצב, גם יציאה מן הארץ (ריאמ'גראצ' יה). קיימות שאלות כאלו בעולם. לפני כשנה הגיעה ועדת'מומחים בואשינגטון, שחקרה את המצב הכלכלי באנגליה, לידי מסקנה, שכדי לפתור את שאלת אנגליה מבחינה כלכלית יש להוציא מתוכה עשרים מיליון איש. הטראגדיה שלנו היא שהממשלה מנהלת מדיניות כלכלית, שאינה יכולה להביא לשום דבר אחר חוץ מאותו מצב מחריד הקיים במדינה בכלל, ובעיקר בשטח הכלכלה. אין זו פראוזה. אינני מתעלם ממה שעשו במדינה, ממה שנע' שה במדינה. ש'רה'חקלאות אשכול, אני יודע שנעשו דברים רבים, אך הצרה היא, שמה שלא נעשה עלול לסכן ולשים לאח' את כל מה שנעשה. ולכן אני מצביע על דברים שלא נעשו. את זאת אינכם רוצים להבין. אפשר להביא מכוונות, כפי ששמעתם בדיון על התקציב. אבל המכוונות משותקות כשאין חומר'גלם; אפשר להקים ש' כון בשביל עולים במקומות שונים, אך אם לא תהיה להם עבודה, יברחו.

ש'רה'עליה השיב להצעתי לסדר'היום מן השבוע שעבר, בשעה שרציתי להעלות לדיון את שאלת התיירות, וסיפר על ההישגים בשטח התיירות. הוא סיפר שבשנה הראשונה הגיעו ארצה 10,000 תיירים, בשנה השניה — 27,000 תיירים, ובשנה השלישית — 38,000 תיירים. זה נכון. אך הוא לא סיפר, מה המצב בשטח ההכנסה ממקור זה. סוף'סוף תיירות צריכה להיות, "ביונס". בכל המקום זהו "ביונס". ש'רה'עליה לא סיפר, שבשנת 1949 היתה ההכנסה ממקור זה 2,225,000 ל"י, ושבי' 1950 ירדה ההכ'ה

התקציב את מדיניות העליה הגדולה בין פשעי הממשלה, והוא היה בבחינת "את פתח לו" רשמי לחוגים הסבורים כמותו ועדיין מהססים להגיד זאת ברבים. אך מסופקני אם הוא ממש בכך שופרה של סיעתו, שטרם הסתייגה מהכרזתה במצע הבחירות שלה בו העמידה את המשך העליה הגדולה בין הסעיפים המרכזיים. גם חברה'הכנסת גוברין, כנראה מחוץ רצון להתקבל לחברת האינטליגנטים בראשות אחדים מסופרי "הארץ", תובע — אמנם בשמו הפרטי — יותר מזון על חשבון קיבוץ'גלויות. אך הוא שוכח, שאם לא יהיה קיבוץ'גלויות גם מזון לא יהיה לנו. אני מקוה, ושואי תהיה הזדמנות לדיון בכנסת על שאלת העליה, ויוכת שעליה עניה זו המושמצת בזמן האחרון בפר' רבים, העשירה את המדינה לא רק בכוח'אדם נפלא, בונה ויוצר, אלא גם בנכסים עתירים ורכוש רב.

על נאמני העליה הגדולה לזכור, שהתהליך של קיבוץ'גלויות הוא רק בראשיתו. אינני מסכים להערכתו של ראש'הממשלה מלפני שבוע בכנסת, שנידלדלו המקורות של עליית ההצלה ועומדת על סף סיומה. לא פחות ממיליון יהודים מחכים להצלה. למעלה מ-300 אלף יהודים מצפים ליום'עלייתם הגואל בארצות אירופה המזרחית — ולא הפקרנו עדיין את יהדות רוסיה הגדולה, וכ-700 אלף יהודים חיים עדיין בארצות שונות בעלות אוכלוסיה ערבית. מחוץ חלק מארצות אירופה המזרחית נמשכת העליה ועדיין לא ויתרנו על התקווה שתחדש גם מיתרן. העויב אחרי ההתפתחות הפוליטית בארצות מזרח מסויימות, בהן חיים עדיין יהודים במספרים ובר' כווים גדולים, יודע ומרגיש שלא נשאר לנו זמן רב וע' לינו להוודו ולהחיש את מעשה ההצלה. לא יהיה לנו אפוא מפת ממילוי חובתנו כיהודים וכאזרחי מדינת ישראל, וניקרא להמשיך בעליה הגדולה ההמונית עוד זמן רב.

בתנאים הנתונים, במצב העוני שלנו, עדיין לא מצאנו מראים על דרכי קליטה ריאליות, נוחות, יעילות ומשוכ' ללות יותר מאלו שהולכים בהן מוסדות הקליטה כיום.

ודאי שנצטרך ללמוד מהנסיין. להסיק מסקנות משה' גאות העבר, אך מרוב חופזה ומחוך חריפות יתירה אל' נא נפגע במפעל העליה, שהוא מפעל הצלת'אחים. עדיין לא מילאנו את חובתנו כלפי העולים שהביאו עמ'הם ברכה רבה למדינה, ועמידתם הנאה, הסבלנית של רובם הגדול של העולים הנמצאים כיום במעברות בימי סבל אלה, אף היא מעוררת כבוד. נשאל'נו את עצמנו, כל אחד ואחד מאתנו, אם עשינו די הצורך והחובה ובמלאו יכולתנו למענם? נפתח את לבנו להבנת העולה, נפקח עינינו לראותו כמות שהוא באורו הנכון, נתגייס לעזרת מוסדות קליטה, לעזרת אחים, נקים גדודי נוער למילוי משימה זו, וישמש לנו בכך הצבא דוגמה נאה הראויה לחיקוי. ואז יוברר לנו, שכל אחד מאתנו מסוגל לסייע ולעזור יותר ולהקל על המצוקה והסבל. נטיל על עצמנו חובת' אחים זו ונקיים את מצוות קיבוץ'גלויות בופנו, כי חובת' גברא היא.

ולכן, נוסף על הצעות ש'רה'העבודה, שאני מסכים להן, אני מציע, שהכנסת תקרא לעבר העולים שבמעברות בעמידתם הנאה, הגאה, הסבלנית, מלאת ההבנה לקשיים האובייקטיביים, נקרא להם: חזקו ואמצו. העולים ראויים לכך.

אריה אלטמן (תנועת החרות):

אבל התורות האלו נכשלו בעולם וגם בארץ; הן נכשלו ביוגוסלביה, שאיננה ארץ עליה, כי אם ארץ סטאטי. יוגוסלביה היתה ארץ בעלת יצוא גדול של צרכי מזון, והיום היא נעשתה ארץ של יבוא בצרכי מזון. ובמקום ארץ עשירה היא הולכת ונעשית עניה יותר ותלויה יותר בעזרה מבחוץ. הממשלה לא הלכה בדרך שלנו, שינוי המשטר, ולכן ישנה מצוקה בארץ, מצוקה בקרב העולים, שהביאה להצעה האבסורדית והמאכזבת, להגביל את העליה. כי כאן, כמו ביוגוסלביה, הוקם משטר של חלוקה במקום משטר של ייצור. ביוגוסלביה למשל יש היום 23 פקידים ממשלתיים על כל 100 תושבים; 4 מיליון פקידים בקרב אוכלוסייה של 16 מיליון. במשטר סוציאליסטי או קומוניסטי אין ייצור ואין תפוקה ואין פרי יוניעבודה — כל אותם הדברים הדרושים לנו כאויר לנשימה.

ראש הממשלה אמר כאן לפני שבוע, שכבר חיסלנו את הגלויות ונתנון במצוקה. והנה שמעתם כאן היום מפי חברי הכנסת רפאל, של פחות מאשר מיליון יהודים מחכים לעליה, מחוץ לארצות השבעות ורוסיה. אתם רוצים עליי הגבלת העליה ועל חשבונה להביא מזון לארץ. האם אינכם מבינים, שכל המגביות וההענקות מתקבלות רק למען העליה?

אומרים שכיום נמצאים במעברות 10,500 משפחות החיות באוהלים. ואינני מדבר כבר על השיכון הארעי בצרי פונים ובבדונים. שמעתי מפי מנהל מחלקת הקליטה לפני זמן קצר, כי אפשר היה עד חודש ינואר להקטין את מספר המשפחות הנמצאות באוהלים עד ל-7,500. לדעתי, אפשר היה לסתור בעיה זו, אילו היינו מאפשרים להון הפרטי לסדר עניינים שהממשלה משקיעה בהם כספים. עליידיכך היו משתחררים כספים להסדרת ענייניהם של האומללים האלה היושבים במעברות. אילו חסכתם את המיליונים שהוצאתם בעד חברות התחבורה המגור פוליסטיות, אפשר היה לסדר את העניין. אילו היו עוזרים להקדים ולהפעיל את מפעל המלט "שמשון", ולו רק בשנה אחת, אפשר היה להרוויח 7,000,000 דולר. אילו היתה הממשלה מוכרת את הבתים והמגרשים של הרכוש הנוטש, ובמקום להוציא כספים על תיקונם, כפי ששמענו מפי שר-האוצר, וכן במקום להוציא כספים על הנהלת הבתים — היתה מוסרת אותם לבעלות פרי טית, שאנשים פרטיים ינהלו אותם, או מוכרת חלק מן הבתים תמורת מטבע זה, אפשר היה בכסף זה לסדר שיכון לא רק ל-7,500 יושבי האוהלים, אלא גם לרובבות אחרים היושבים בשיכונים ארעיים. בקטמון ישנם בתים ארמונות ותושביהם מרגישים את עצמם לא כל כך טוב בהם. במחיר בתים אלה ששווים המיליונים אפשר היה להקים שיכון סטאנדארטי בשביל מספר אנשים הגדול פי ארבעה או חמשה ממספר האנשים היושבים כיום בבתים אלה.

עשיתי חשבון, שאוהל עלה בממוצע 100—150 דולר. צריפי עץ עולים בערך 400—430 דולר. זאת אומרת, שבסכום של 2,225,000 דולר אפשר היה לשכן את 1,500 המשפחות היושבות באוהלים ולהקים להן צריסיעץ. את הסכום הזה אפשר היה להשיג מן המקורות שציינתי. מחלקת הקליטה של הסוכנות ואנשי משרד-הסעד דרשו מן הממשלה לתקופת החורף, לשם סידור קורת-גג לילדים, תקציב הירום בסך 1,000,000 ל"י, והממשלה הקציבה 500,000 ל"י. האם קשה היה למצוא את הסכום

נסה ל-1,200,000. זאת אומרת, שסעיף זה שצריך היה לעזור לנו, אינו עוזר. ואין כאן מקרה. הסיבה נעוצה שוב במשטר שאיננו בסדר, כי אי אפשר לקוות שתיירות יחליפו דולרים לפי שער פיקטיבי, כשהשער הריאלי הוא גדול ממנו פי-חמישה.

יונה כסה (מפא"י):

מה על הנאום הבלתי-מפלגתי?

אריה אלטמן (תנועת החרות):

שמע עד הסוף ותבין שאני מדבר על המצב ועל המסקנות האובייקטיביות המתחייבות ממנו.

אמרתם שעליי צנע והגבלות אפשר יהיה לקיים עליה גדולה. והנה הצעתם להשכון. מדוע אינכם מסיקים את המסקנה הגיונית ממצב זה? במקום לומר שהמדיניות הכלכלית שלכם איננה נכונה וצריך לשנותה ולהחליפה, אתם מגבילים את העליה. מדוע אין לכם העזו שהיה ללנין בשנת 1921; כאשר הוא ראה בשנת 1921 שהמצב ברוסיה אינו טוב, כאשר ראה, שאם ימשיך במדיניות של הקומוניזם הצבאי יחריב את המדינה הסובייטית והי משטר יחוסל במשך זמן קצר — הכריז על ה"נאפ", זאת אומרת, על פוליטיקה כלכלית חדשה. וזה היה שינוי ראדיקלי ואנטי-קומוניסטי מובהק. במקום האוריינטאציה על הפרולטאריאט, הכריז על אוריינטאציה על האיכר. לא היה זה לפי טעמו, לעבור מן הסוס המהיר הפרולטארי לריסוס הרגיל של המוזיק, של האיכר. זה לא היה פרי פולארי מבחינה מפלגתית, אבל הוא הרגיש, שאם לא ישנה את המדיניות הכלכלית — לא יישאר זכר לרוסיה הסובייטית. הוא הציל את רוסיה הסובייטית הודות לחכמתו המדינית. והוא חי בארץ עשירה בעלת אוצרות טבעיים גדולים. ובארץ גדולה. אתם הכרתם על סוציאליזם בימינו. סוציאליזם פירושו חלוקה צודקת יותר; ואם אתם דוגלים בסוציאליזם, מדוע לא זכרתם את דברי המנהיג הסוציאליסטי קארל קאוסטקי, שאמר סוציאליזם אפשרי רק בארץ עשירה, כלומר, בארץ שבה יש מה לחלק. אתם הקימותם משטר של חלוקה בארץ עניה ודלה.

היור"ר י. שפרינצק:

האם אפשר להזכיר לנו, שאם מדברים על המעברות?

אריה אלטמן (תנועת החרות):

אני מדבר על כך.

המצב במעברות קשה במצב הכלכלי בארץ, ובלי שינוי המשטר הכלכלי לא תוכלו לשפר את מצב העולים, כי במשטר הקיים אין כל אפשרות של קליטה, ובגלל חוסר הקליטה אתם מגבילים את העליה.

ההבדל בינינו לבין כל יתר המפלגות, אדוני היושב ראש, הוא בזה, שאתם רוצים לשעבד לדוקטרינות ואינן טרסים כיתתיים מפלגתיים את כל ענין קיבוץ הגלויות, ואנו אומרים להיפך: את כל האינטרסים המפלגתיים, את כל ה"איזמים", וגם את הסוציאליזם בימינו, יש לשעבד לאינטרס היחיד של קיבוץ-גלויות. זאת אומרת, שיש ללכת בדרך העשויה לקלוט מאכסימום של עולים במינימום של זמן, איננו סוציאליסטים קומוניסטים, אבל אילו היו מוכיחים לי, שבדרך זו אפשר לקלוט מאכסימום של עולים במינימום של זמן, הרי למרות זאת שאינני מאמין בשתי תורות אלה, הייתי מקבל את הדרך הזאת.

נושה ארם (מפ"ם):

אני אשכנע אותך.

שיבה ל"ה, כ"א כסלו תשי"ב (20 דצמבר 1951)
— המצב במעברות (אלטמן, וילנר, רפאל, א. כהן, נצר) —

כ, גונוניקים, כמפריעים את הסדר של משהו. זה היה באוקטובר. והם לא התקוממו ולא התמרדו. הם פשוט ביקשו לשגר משלחת של שלושה-חמישה אנשים מעשרות מעברות. ובאיזה יחס נתקבלו כאן — ביחס האפני למא' שלה ולסוכנות — יחס קר, יחס כאל אנשים נטפלים. הם התדפקו על שערי הכנסת כפי שהתדפקו באותו זמן על שערי הסוכנות ומשרדי הממשלה המתאימים. הם לא נענו במועד, כיוון שאנזיכס אטומות לעניינים אלה. כנראה הייתם עסוקים אז, כמו היום, בעניינים אחרים.

חבר-הכנסת רפאל מרשה לעצמו להאשים מעל במה זו את מפלגתו, את המפלגה הקומוניסטית, בפעולת הסתה במעברות.

יצחק רפאל (הפועל המזרחי):

קרא אותי לבידור.

אידוב כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):

גם פה אתה עושה זאת.

מאיר וילנר (מק"י):

נכון, אנחנו שולחים מאות אנשים למעברות.

דבורה נצר (מפא"י):

להסית ולא לעזור!

מאיר וילנר (מק"י):

ברמלה בלבד — ואני גאה עלייך — גייסנו במקום אחד מאה אנשים לאחר הגשם הגדול, והם עסקו בעזרה ממשית — הם נשאו ילדים ממקומות שהוצפו מים, למי קומות מבטחים. אותו דבר, בקנה-מידה אחר, נעשה במי קומות אחרים — הכל לפי היכולת. אין איש כופר בצורך בעזרה מיידית וממשית זו במקרים של טשפונות, אבל אין זה פותר את השאלה. ההתנדבות הזאת, האנר-שית והאלמנטארי, אשר צריכה לבוא מצד כולנו, ואני מקווה כי תהיה מצד כולנו, אינה פותרת את השאלה. אין זה נותן שיכון ואין זה נותן מרפא לקראת החורף. אני מתנגד לגישה הפילאנטרופית הזאת. לא נפתור את השאלה באמצעים כאלה, עם כל הרצון הטוב של האנשים מכל החוגים, בכל מקום. לא הרי לא זאת השאלה. אם לא ייקבע לכך תוכנית ואם לא יוקדשו לכך כל כח-ההגלם וכוחות-העבודה והשירותים — כי זהו הדבר הבורר ביותר — לא נפתור את השאלה.

במקום זה מבשר חבר-הכנסת רפאל מעל במה זו כי הממשלה, כלומר המשרדה, תאחז בכל האמצעים נגד המי-סיתים — כלומר נגד העולים. רצוני לענות לו: הוא לא יפחיד איש. לא יפחידו בארץ הזאת לא את הימאים, לא את העולים ולא את אלה אשר יחד עם הגשת העזרה מארגנים את העולים למלחמה על שכינם. כן, אנחנו גאים בכך שאנחנו משתתפים בשורה ראשונה בארגון הפועלים והעולים החדשים למלחמה נגד הממשלה ונגד הנהלת הסוכנות המפקירות אותם למען אינטרסים שלהן. יחד עם העזרה — נעשה גם זאת, כי בלי שהם יתארגנו ויעמדו בעצמם על דרישותיהם הצודקות לשיכון, שירות רפואי, שירותים סוציאליים וסאניטאריים אלמנטאריים — לא ישיגו את שלהם.

לא מקרה הוא שהתקציב שדנו בו אתמול אינו מבטא את צרכי העולים בשיכון ובקליטה, כפי שאינו מבטא צרכים דומים נוספים בשטח הסוציאלי.

ישנה עוד "עזרה" שבאה מחוגים מסויימים — ממג' לגת חרות. ברמלה ובשני מקומות אחרים — ואלה עובדות

החסר של חצי מיליון לירות? מדוע לפני קום המדינה, כאשר הסוכנות מילאה את כל התפקידים, עבדו שם מאות אנשים, והיום כשהממשלה ממלאה את כל התפקידים, עובדים בסוכנות אלפי אנשים ומיליונים רבים מוצאים על הוצאות ארמיניסטרטיביות? אני משוכנע שכל ועדה אובייקטיבית היתה יכולה עלידי קיצוצים במנגנון הזה למצוא יותר מאשר חצי מיליון כדי להשקיע את הסכום בתכנית חירום.

אפשר לפתור עוד שאלות רבות, כדי להקל על סבל העולים. שמענו שבגלל מחסור במאפיות מקבלים העולים את הלחם בקושי, באיחור רב וגם לחם בלתי-טרי. מדוע לא הקימו על עכשיו את המאפיות הדרושות? ושוב נשמע את התירוף, שלשם הקמת מאפיות דרוש מטבכ-חוק, והרי כל אחד יודע, שאפשר למצוא הרבה יהודים, שיהיו מוכנים להקים מאפיות אלה על חשבונם. כי מא' פיות בארץ הן עסק טוב ואנשים אפילו מתעשרים מזה. הרבה מן הסבל במעברות נגרם עלידי כך שגורי-מים רבים ושונים מטפלים בענין זה. על הממשלה לנקוט באמצעים לחסל את ריבוי הרשויות המטפלות בענין חיוני זה. חסר כאן תכנון ותיאום. על הממשלה לקבל את הענין הזה לרשותה. על הכנסת להקים ועדה מיוחדת לענייני העולים שתטפל בעליה, קליטה ושיכון. על הממ'ר שלה לפתוח את המעברות לתמנדבים בעם, כדי לאפשר לכל שכבות העם לעזור למעברות להתגבר על הקשיים שלהם בימים אלה.

מאיר וילנר (מק"י):

כנסת נכבדה, ניסו פה נואמים אחדים לטשטש את העניינים ולהפנות את הכנסת והציבור לעניינים צדדיים, חבר-הכנסת רפאל מצא לו לנכון, במקום להציע משהו להצלת העולים במעברות נוכח השטפונות וחוסר שיכון מתאים, להקדיש את עשר הדקות שנקצבו לו להסתה אנטי-סובייטית ואנטי-קומוניסטית. ברית-המועצות אשמה במצב במעברות. אני חושב שנואמים כאלה אינם מוכיחים אלא שאנשים מסויימים לא איכפת להם כלל סבלם של אנשים אלה.

לדעתי יש לעשות שני דברים, ומיד, יש להקציע סכום גדול מאד, שהוקדש תחילה למטרות אחרות, למען המע' ברות. אפשר לקחת מתקציבים מנופחים לעניינים אחרים למען יושבי המעברות ושיכונם ולשירות הרפואי. אפשר לקחת מתקציב הבטחון המופרז, ומחמרי הבנין המתבזבזים שאינם מיועדים לצרכי צבאנו. כן אפשר לקחת חמרי בנין מבנייני לוחסום הבונים והולכים בימי גשמים אלה בכל הערים והמושבות הגדולות בארץ. אם יש רצון, אפשר לעשות צעדים דומים. אפשר להחרים חדרים בדיירות מרווחות בתלאביב, חיפה, ירושלים ומקומות אחרים, ולמסרם לעולים. אפשר להחרים עשרות מקומות מרווחים של שעשועים בלתי-חיוניים. אפשר ואפשר לעשות.

אולם כאן מאשימים את בעלי הבקורת בשאיפה ל"ביוס" מפלגתי. אתם, מפלגת-פועלי ארץ-ישראל ו,הפועל המזרחי", בממשלה ובסוכנות, אשר אינטרסים צרים ביותר מסנוורים את עיניכם — אתם האשמים! למקום זה, לכנסת, לרחוב הזה, באו משלחות בחדשי אוקטובר-נובמבר, כשעוד לא היו גשמים, ובידיהם היו חתימות מעשרות מעברות, חתימות של רוב ראשי הממשלות במעברות. האם שמעו להם? והרי הסעף הראשון בתביעותיהם היה: שיכון לקראת החורף, איך קיבלו אותם? האם האזינו לדבריהם? קיבלו אותם בלעז,

קומיים בנוגע למקום המתאים להקמת המעברה. גם על רעננה שמעתי אותו דבר, ועד היום לא מובן לי חוסר שיתוף הפעולה בין הרשות המרכזית לגבי הקמת המעברות ובין הרשות המקומית, שמטבע הדברים עליה להתערב יותר מכל מוסד אחר בקליטת המעברות בסביבתה.

חבריהכנסת ברמן פתח כאן בהתקפה חמורה, ונדמה לי שגם ארגן הפגנה של העולים החדשים נגד הסוכנות. ייתכן שהצדק אתו, אבל עד עכשיו לא שמעתי על התייגדות של מפלגתו להקמת השיכון של ההסתדרות בקרית שלום, למשל. לא שמעתי שמפ"ם נקטה מדיניות של הפלייתם לטובה של העולים בתנועת הבניה בארץ. לא אכנס לפרטים, חושבני שהם נהירים לכולנו, אבל האחריות לכך של 60,000 משפחות עוזן חסרות קורת-גג, חלה על כולנו — על הממשלה, על הסוכנות, על המפלגות ועל כלל האזרחים. רבותי, המדובר בגורלן של 60,000 משפחות — 230,000 נפש!

שמואל דיין (מפא"י):
צריפים הם קורת-גג.

אידוב כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):
אני מתכוון לבדונים, אוהלים וכדומה. אם להוציא מן החשבון את הצריפים, יישארו 50,000. אפילו בית-הדין העליון פסק שיש לתת מלט גם להגירה הפרטית. אינני יודע מהי בניה פרטית. אמנם היתה תנועת בנין ניכרת בישוב, אבל בעיקר בישוב הוותיק. היתה בניה גם לצרכי העולים, אבל לא במידה מספקת.

השאלה הנשאלת היא: מה יש לעשות ברגע זה? מן הדין שלא יחסר כסף, ושרת-העבודה אמרה כאן שאין זאת בעייה של חוסר תקציב. שנית, מן הראוי שתצא מכאן קריאה לרופאים ולאחיות בישוב להתנדבות גדולה. שלישית, יש בכלל צורך להקים תנועת אחים, תנועה בעלת מגמה מסוימת, כדי שלא תהיה תהום בין שני ישראל, יש לעודד יזמה של הרשויות המקומיות הסמוך כות למעברות, בין אלה שנפגעו ובין אלה שלא נפגעו. הממשלה צריכה להודיע, שאם משפחה תקבל לבייתה ילד או אשה זקנה או איש זקן, הרי כעבור כמה שבועות או חדשים תהיה הממשלה אחראית שהוא לא יישאר אורח של קצו. נדמה לי שאם היו אנשים בישוב מוכנים לקחת לביתם אנשים מן המעברות. לפגינו עדיין שלושה חדשי חורף, ויש להעביר את המעברות הנמצאות במקומות המיועדים לפורענות למקום יותר מתאים. אבל — וזה העיקר — בטוחני שהיה קל יותר לעולים לעמוד בעוד שטפונות אחיהם, אילו ידעו שזו החורף האחרון לשל הותם באוהל. אני מציע שהממשלה והסוכנות וכל הגורמים האחראים לכך יערכו תכנית לשנת 1952 שתבטיח שכל אדם הגר באוהל במשך חדשים מספר, שעבר כבר חורף אחד באוהל ויותר מחורף אחד, ידע מתי וכעבור כמה זמן יעברך יש לו סיכוי כמעט ודאי, לפי תכנית הממשלה, להיכנס לבית, לזכות בקורת-גג.

לאחרונה, הגני מצטרף בכל לב לברכת תחזקנה ידיכם לצבא, למתנדבים, למנגנון הקליטה, למשטרה, לכל אלה שמיהרו בחריף-נפש ובמסירות נאמנה לעזרת אלה שהחורף הקשה פגע בהם.
מרדכי גורוק (המזרחי):

בית גבוה, בהזדעזעות ובצער עמוק אנו עומדים לפני המאורעות, השטפונות, הסערות והסופות שעברו על

בדוקות — באו למעברות אנשי חרות ואמרו לעולים החדשים שהואיל ואין להם שיכון ומצבם רע, הנה, לא הרחק מהם, במרחק כמה מאות מטרים, נמצאת שכונה ערבית — ומדוע להניח לערבים האלה לגור בבתיים בשעה שהם במים? אנחנו רואים בכך הסתה גזעית פרועה ביותר, ואנחנו מזהירים אתכם: יימצאו יהודים אשר יגנו על אוכלוסייה ישראלית ללא הבדל דת וגזע, כשם שנמצאו פולנים שהגנו על יהודים מפני הסתה גזעית פרועה כזאת.

שר-החקלאות והפיתוח ל. אשכול:

מה הן הדיבות הללו? (רעש באו ל.)

היו"ר י. שפרינצק:

חבריהכנסת וילנר, אני מבקש לזכור שאתה נמצא בכנסת, ומנן נגמר.

מאיר וילנר (מק"י):

אני מצטער שהיושב-ראש וחברי מפא"י מגינים על תכניתיה של תנועת-החרות.

היו"ר י. שפרינצק:

אחרי הודעה זו, נקרא חבריהכנסת וילנר לבירור בוועדת-הכנסת.

אידוב כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):

חבריהכנסת וילנר נוקט בשיטה של "תפשו את הג'נב". אבל זכרונם של העם בארץ ושל הכנסת אינו כה קצר כמצפונם של אנשי מק"י. העם זוכר יפה מי הם האנשים המנוסים בארגון פוגרומים.

חבריהכנסת, גם אתמול וגם היום לא שמעתי לסיכוי של הבירור הזה. חשבתי שנכון יותר היה שהממשלה תמסור הודעה על צעדים דחופים שיינקטו. עכשיו שעת מעשה, ואין זמן לוויכוחים. אם היה פקוק בכך, אם חבריהכנסת פרסיק אמרה שהיא לרעה את הכנסת במצב המעברות והעולים — באן נאומיהם של חבריה הכנסת וילנר וברמן והוכיחו שצדקתי בהרגשתי. אבל הדיון מתקיים, וכיוון שכך רוצה אני להעיר משהו לשרת-העבודה. היא מסרה לנו תיאור שיכול לתת סיפוק מסוים באותו חלק שלו הן הבכנות ובהתענינות לקראת פגעי החורף. ונכונה גם ההערה שהשמיעה שרת-העבודה, הערה של חכמת-חיים, כי בסבל אין כמות; איש אחד או מיליון אנשים — הסבל הוא אותו סבל. אבל לגבי יושבי מחנות העולים והמעברות הסבל הוא כללי, לכל דרי האוהלים והבדונים, אפילו אותם שלא נשטפו הפעם. עלינו לזכור כי גם באוהל שלא נשטף המצב הוא קשה מאד כאשר הסערה משתוללת בחוץ. במעברה קשה מאד לחיות בימים אלה, גם אם הסערה לא מוטטה אוהלים. עלינו לזכור זאת.

אם כבר החלטנו לקיים בירור, צריך להיות מוסכם על כולנו שאין זו הודמנות לויכוח פוליטי-מפלגתי; ועל ביקורת כזאת שבדעתי להשמיע על לענות רק כך: המגן גנון יבדוק; ואם יהיה צורך — יתכן את המצב. על שלוש נקודות יש לעמוד: קובלים שבהכנת המעבר ממשטר של קיץ למשטר של חורף, היתה איטיות מרובה בעבודה במקומות מסוימים; קובלנה שניה היא על עבודה גרועה מאד. החומר היה טוב, הבד היה טוב, המלט היה טוב, אבל העבודה, לצערי הרב, היתה גרועה מאד, ולא היתה הקפדה מספיקה בקבלת העבודה. שלישית, היו כשלונות בתיכנון הטופוגרפי של הקמת המעברות, לא רק בנהירה. ובצדק אמר משהו — דומני שאמרה זאת חברת-הכנסת פרסיק — שלא התייעצו די-הצורך בשלטונות המ-

ישיבה ליה, כ"א כסלו תשי"ב (20 דצמבר 1951) —
המצב במעברות (נורוק, ששון, הכרמלי, נצר) —

הרכוש שהשאירו בעיראק. הם שואלים מה תעשה ממשלת ישראל בקשר לכך? משרד החוץ הכריז, שממשלת ישראל תביא בחשבון את הרכוש הזה בשעת עשיית החשבון, אך בינתיים מה עושים? משרד האיומן בארץ, שהוא הגורם העיקרי למשבר הכלכלי שלנו, גובע מאי התחשבות בדעתו של האיש הקטן. ובמקרה זה הוא יושב באהל ותושב שהוא קרוב להקמת המדינה, לתנאים, ונראה לו שאין עושים כלום בשבילו. בינתיים עובר עליו זמן קשה מאד, והוא אינו יודע אל מי לפנות.

לכן אני דורש, שממשלת ישראל תקים משרד מיוחד לטיפול בעולים. שמענו ביקורת רבה על המשרד המיוחד של המשטרה. נחליף משרד זה במשרד מיוחד לעולים. מדוע לא? נעשה זאת כדי שכל עולה ועולה יידע לאן לפנות ולמי לפנות. כל העם היושב בציון זואג לעולים, אך העולים אינם חושבים כך, כדי שיידעו זאת צריך לה- יות משרד מיוחד בשבילם.

חשבתני, שחבר-הכנסת רפאל, הבקי בעניני העליה, יאמר כמה דברי התנצלות על ההשמצה שהושמעה על יהודי עיראק. במוסד אחר התאונן בשעתו חבר-הכנסת רפאל, שהעליה לא הביאה אתה מומחים, אך-על-פי שהוא יודע היטב, שיחד עם עולי עיראק באו מאות רופאים, מורים, מהנדסים, עורכי-דין, אנשי מדע ועוד. ישנם עוד רבים בגולה, שיכולים לבוא לכאן, אם רק יגייסו את האמצעים להביאם.

שרת-העבודה אמרה, שהתעסקוה במעברות היא כמעט בסדר. ייתכן, אינני חולק על כך, ולא עליתי לכאן כדי לבקר. אך אני מבקש ומתחנן לפני שרת-העבודה, או אחרים שיכולים לתקן את הענין: ישנם אנשים שגילם למעלה מ-55 היושבים ובוכים, שאין מי שידאג להם. מדוע לא נקים מוסד שילמד אותם לעשות איוז עבודה קונסטרוקטיבית, כגון: כריכת ספרים, נגרות ועוד? אני מבקש משרת-העבודה לקחת דבריה אלה לתשומת לב ולפעול מיד בענין זה.

דבורה נצר (מפא"י):

לכל זמן ועת לכל חפץ, ולא זו השעה לגולל כאן את פרשת המעשים בשנות קליטת העליה בארץ, לפני קום המדינה ואחרי קום המדינה, כי נוסף על עבודת הממ"שלה והסוכנות, נעשה עבודה ציבורית על-ידי עזרת חברות וחברים. ואני גאה להוסיף מעל הבמה הזאת: למרות דברי חבר-הכנסת ברמן, יצאו חברותיו במוצאי שבת יחד אתנו, בלי כל הבדלים, בין הראשונות, לעבודות הצלה, למעשים במעברות, בכל אותם המקומות שבהם נדרש מעשה. אולם נתקלנו במעשים אחרים. ואם ירצו חברי-הכנסת אמוסר וגם שמות, באחת המעברות שהוזכרה כאן, מצאו חברותיו של מר ברמן לנכון להגיד לעולים בעצם השטפון, שהממשלה והמשטרה אינם פנויים לעזור, כי המשטרה והצבא עוסקים בענינים אחרים. עזרה נאה לטובע!

לדברי חברת-הכנסת פרסיץ, אינני יודעת מה יוסיף הדיון הזה בכנסת. אנו, חברי מפא"י, ראינו צורך בלימוד הדברים לפני בוא הגשם, בטרם אירעו השטפונות. בישיבה הראשונה של ועדת השירותים הציבוריים ביקשנו מהייר שבראש שהסעיף הראשון בדיוני התועדה יהיה המצב במעברות. אבל זה לא היה לרצון לחברה לסיעה של מרת פרסיץ, ד"ר הראל, כי הוא מעוניין בעניני בריאות. כולנו מעוניינים בעניני בריאות, אבל פנינו למעשים.

אינני יודעת על איזה ראשי עיריות דיברה חברת-

תושבי המעברות. הלב כואב נוכח המחזות האלה — נפגעו נשים, זקנים ותינוקות. מצפוננו אינו נקי ואין אנו רשאים לומר: „דינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו“, אלא כולנו אשמים. איחרנו עד כה ולא דאגנו כראוי. אנו צריכים עכשיו לומר לעצמנו: „אנכי יושב בבית ארוז וארון האלקים — במקרה זה: ילדי ישראל, תקוותה ועתידה של האומה — יושב בתוך היריעה“.

כבר היה לנו הנסיון המר של השנה שעברה, ולא הצלחנו בהפעלת הכנה מתאימה לקדם השנה את פני הירעה, ומה שיגורנו בא לנו, „ובשטף עובר כלה יעשה מקומה“. לא לחינם אנו שומעים לבושתנו ולדאבוננו את הקריאה המוור: „הלא טוב לנו לשוב מצרימה“. המ" אורעות יצרו גם כר נרחב להסתה ולשמועות מסולפות. צריך להתחשב במצב רוחם של אחינו האומללים שעברו עליהם אכזבות אחר אכזבות. „אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו“.

צו השעה דורש שהממשלה, יחד עם הסוכנות היהודית, הרשויות המקומיות ומוסדות ציבוריים שונים, יגייסו מיד את כל האמצעים העומדים לרשותם, כדי לתקן את המצוה. צריך להקים ארגון מרכזי, כל העם היושב בציון צריך לבוא במהירות לעזרתם של קרובי השט" פונות, קרבות הציבור. יש לדרוש התנדבות רחבה, הבה נקים נפשות רבות בישראל. אל תחמיצו את השעה!

בנימין סילס ששון (הספרדים):

אדוני היושב-ראש, חברים נכבדים. (קריאה: נחמדים) אלה היושבים פה הם באמת נחמדים, ואני מצט" ער לראות, מה רב הוא מספר הנעדרים, אני מקווה שהם מבקרים עכשיו את המעברות...

אלהיה הכרמלי (מפא"י):

אלה הם חברי.

בנימין סילס ששון (הספרדים):

גם חברי וגם חברי. אני מברך את הממשלה, שחלק גדול ממנה יושב עכשיו כאן.

כשביקרתי בימים האחרונים באחת המעברות בס" ביבת תל-אביב, פגשתי שם את סופרו של „ניו-יורק טיימס“, העורך עכשיו סיור בארצות ערב. לאחר שביקרנו קבוצת אוהלים מלאים מים ובזך — שאלתי: מצבם של מי טוב יותר, של הפלטים הערביים, או של העולים היהודיים? הוא הרבה רגע וענה: „מצבם של העולים היהודיים טוב יותר“. שמחתי על כך, ושאלתי, מאיזה בחינה הוא קובע זאת? ועל זה ענה לי, מכיוון שלעולים היהודיים ישנה תקוה שבעתיד הקרוב ישתפר מצבם. אני מקווה שבאמת ישתפר בקרוב מצב העולים; אך אני רוצה לשאול את ממשלת ישראל, מדוע אין פונים לארגון האומות המאוחדות, כדי לבקש את עזרתו לעולים אלה?

חלק העולים הם אנשי בבל, שהשאירו אחריהם רכוש עצום, איני יודע אם יש למשרד האוצר מספרים על רכוש זה, ואני מקווה שנמצאים בידו מספרים כאלה. ועדת הפיוס פירסמה את המספרים בקשר לתביעת הערבים לרכושם שנשאר בארץ. סכום זה מסתכם ב-120 מיליון, אך ועדת הפיוס, או מוסד אחר, לא פירסמו עד כה מס" פרים על ערכו של הרכוש היהודי שנשאר בעיראק, יש אומרים, שסכום זה מגיע ל-60 מיליון, ויש אומרים — 30 מיליון. אך גם הסכום של 30 מיליון, הוא סכום גדול, ועולה לרבע מהרכוש הערבי שנשאר בארץ. ראיתי כמה מיהודי עיראק יושבים באהלים ובידיהם קושאנים של

מלאות עכשיו עבודה, הצבא, שעשה פעולה למופת, המש"טרה, עובדי הסוכנות, ארגוני הנשים — כולם מנסים לתקן ולהציל את המעברות. ממקור חיים, הקסטל, אוריה, קטרה, עמינדב, כפר אנו, מעברת פתח-חקה, חיריה, אבן יהודה, אלישיב, בית-לד, חולון, עין-שמר ועוד — מכל פינה בוקעת הזעקה: הצילו!

האם אי-אפשר היה להתכונן בעוד מועד כדי לצמצם את מידת האסון, כדי להבטיח עזרה מהירה? ודאי שאפשר היה. אפשר היה למנוע זאת אילו נתקבלה חוות דעתו של בא"כוח הצבא במעברת חולון, שמלאכת בניית הבדונים נעשתה רמייה; אפשר היה לספק את המסמרים; אפשר היה לספק את העוגנים הדרושים לסמיכת המסד והטפחות; אפשר היה להבטיח את המלט והמרצפות בא"הלים ופחונים לבד ישקעו האנשים בבזון; אפשר היה להבטיח שהמעברה בפתח-חקה לא תוקם על שטח נמוך ועל אדמת נזא, בזמן הגשמים נעשית טרבענית; אפשר היה לדאוג לניקיו ותיעול מוקדם; אפשר היה לדאוג למתיחת האהלים ולחיוקם; אפשר היה לדאוג לבתי שימוש ראויים לשמם; וכן אפשר היה לדאוג לסלילת דרכים מחול ומאבנים. היה ידוע שבחורף זה צפויה למעברות חבלה קשה מידי שמים, כלא היה כל קושי להבטיח שבכל מעברה יהיו קיימים כמה מיבנים יציבים, שבשעת הדחק אפשר לנצל אותם ולמנוע אסונות, בהלה, התמוטטות עצבים, בכי ויללה, ובפרט כשתושבי המעברות, למרות כל העובר עליהם, גילו התנגדות להעברה בהולה, סירבו להוציא את הילדים ולהפקיר את רכושם הדל, אילו היו מיבנים יציבים, היו אלה יכולים לשמש מקלט לרגעים הקריטיים ביותר, וגם מלאכת התיקונים וההצלה היתה יותר אפשרית. אפשר היה לדאוג מראש שמעברות — וכשכן כן: מעברות, ישובי מעבר, ולא ישובי קע — יוקמו על במישורים אלא על גבעות. שתי המעברות הגדולות ביותר בארץ, מעברת טירה ומעברת נהריה, סבלו בעיקר בגלל מצבן הטופוגרפי. מעברת כבדי ניצלה ברגע האחרון מגורל זה רק משום שהמועצה האזורית תבעה במפגיע לא לקיים את התיכנון של מחלקת ההתישבות של הסוכנות. עכשיו באה הסוכנות וקובעת סטאטיסטיקה מרגיעה: ניווקו רק 8% של המיבנים השונים: אהלים, פחונים, בדונים, בלוקי נים וצריפונים. זוהי תנמה עלובה מאד, כי מדובר במתרחש בכל המעברות. ודאי שעכשיו, לאחר שקרה האסון, נעשית פעולת עזרה והצלה ראוייה לשמה. הכל התגייסו, יצויין כאן לשבח מיוחד הצבא, שהכל מודים כי הוא עושה עבודה נפלאה, במסירות, בנכונות ובתבונה, ברור שאין הוא בודד, אותה מידת ההתמסרות מגלים עובדי מחלקת הקליטה, אנשי המשטרה, פועלי סולל-בונה, ארגוני-נשים ונוער. אך הניצוץ שנדלק במיד בעת צרה והופך שלהבת מאירה, מחממת ומעודדת, אל ישיבה כאחנו את פשע ההזנחה והרשלנות בכל ימות השנה.

והפשע הוא: א) עד עכשיו לא הובטחו השטחים המתאימים לבנין המעברות, והסוכנות נאלצת להקים אר"תן בכל הבא ביד; ב) התכנית של הסוכנות היתה הקמת 25 אלף צריפים, נרכשו רק 12 אלף, ואם איני טועה, הוקמו רק 6000. נכון, כשר יוסף-טל או לא? עוד כיום מונחים 6000 צריפים במחסני הנמל כי לא היה כסף לפ"דוהם. אסכים ברוצן שיבררו אם המספרים נכונים או לא. ג) יש לסיים את פרשת המבחר המגוון, ולכן גם הדל והאומלל ביותר, של מיבנים, פחונים, אהלים, בדונים. הוול כביכול יוצא בהפסד, כי האמרושיזאציה של מיבנים אלה

הכנסת פרסיין, ובדרך-כלל אינני סבורה שיש לעשות הכללות בנידון זה. היו עובדות סוציאליות שלא היו במקום, אך היו עובדות סוציאליות רבות, שהיו במקום במוצאי שבת וביום א'. היו ראשי עיר יות שלא עשו, ולעומתם ישנה דוגמה של ראש-עיריית רמלה, שגם הוא עולה, שיצא עם משפחתו, ולא הסתייע דוקא בחבריו של מר וילנר, להושיט עזרה לזקוקים לה. עזרת חבריו של מר וילנר היתה אחרת. גם אנכי הייתי במקום, והדברים ידועים לי. בדרך-כלל אפשר למתוח ביקורת יום-יומית על כמה דברים ומעשים. ישנם דברי ביקורת שאני מצטרפת אליהם, ועל אחרים אני חולקת; אבל חברת-הכנסת פרסיין מצאה לנכון להעלות היום דברים הקשורים לענייני יום-יום. יש זמנים שבהם אין לשאול על סמכויות, ואין מקשים מי צריך ומל אינו צריך. לפי עקרון אנושי זה נהגנו. אם יש צורך לפתוח מוסדות באופן דחוף, אין לשאול אם ומניין יבוא הכסף; אם כי אין אנו מוותרים על הכסף, יש לפתוח תחילה את המוסדות, ואמנם נפתחו מוסדות, והורים יחד עם ילדיהם נכנסו בשעה שהיה צורך בכך. אינני יודעת כמה אנו יכולים לעזור כעת, אך אני תומכת בכל לבי בהצעת שר-העבודה ביחס להוצעה משרתפת של ועדת השירותים הציבוריים, העוסקת בענייני סעד ובריאות, וועדת-העבודה, העוסקת בענייני תעסוקה. בטר חני שתוך עבודה משותפת ומחירה תמצא הוועדה במה תוכל לעזור. בישיבת ועדת השירותים הציבוריים בהשרתתת בא"כוח הסוכנות, מר יוסף-טל, שמענו הרבה דברים חשובים בשטח זה, וגם חברי-הכנסת ברמן הסתמך על מה שמע באותה ישיבה.

בסיום אומר, שלעליה זו נחוצה, קודם-כל, קצת יותר אהבת-ישראל.

משה ארם (מפ"ם):

כנסת נכבדה, לא אטיל, כמובן, על הממשלה את האחריות לפרענות אשר ניתכה על המעברות מידי שמים, אם כי בקואליציה הממשלתית יושבים שליחיו של הקב"ה. אך לא יתן לה לממשלה להסתייע בנימוק שאין לי שליטה על פגעי הטבע, מה שארע במעברות, מה שעיר בר עכשיו על תושבי המעברות, לא יכופר לכולנו, וב ראש וראשונה לאלה שהשלטון, הביצוע והאחריות עליהם. ב-20 בנובמבר אשתקד, כלומר לפני שנה ויותר, היה דיון דחוף בכנסת על המצב במעברות. הממשלה והישוב קיבלו אשתקד אשראי לזמן ארוך למדי לשם טיפול מוקדם בענייני המעברות לעת צרה כי תבוא. היתה שנת בציר רת, שנת קללה לחקלאות, ואילו תושבי המעברות גהנו מאשליה; ואחר-כך בא האסון השני: הגשמים והסופות. לחקלאות באו הגשמים במאוחר ולא תיקנו את המעוות, ותושבי המעברות מצו את הכוס עד תומה. היה דיון, היה ויכוח סוער, היתה סופה בכנסת והיו הצהרות והבטחות חגיגיות שהענין לא יישנה בשנה הבאה.

עקיבא גוברין (מפא"י):

מה לא יחזור — הגשם לא יחזור?

משה ארם (מפ"ם):

שכל הענין הזה של הבטחות משלות לא יישנה, ושיתכוננו בעוד מועד. והנה אנו חוזרים בדיוק על אותה פרשה. מעברות שלימות, על אלפי תושביהן, על נשיהן, זקניהן וטפן הוצפו, נעקרו, נהרסו עד היסוד וידי כולם

אברהם ברמן (מפ"ם):

האם היית בזמן האחרון במעברות ?

זלמן ארן (מפא"י):

בשבת השבועות האחרונים הייתי בחוץ-לארץ, אך אתה לא היית פה במשך עשרים וחמש השנים האחרונות. העובדה שבאת הנה לפני שנתיים אינה מקנה לך שום עדיפות מוסרית לדבר פה כפי שדיברת ! האם גם אתה, מר ברמן, שותה מים צהובים כמו עולי סקיה ? האם גם לך אין גג מעל ראשך ? בנכות מה אתה מדבר בשם העולים ? מ' שמך ? אינך מיופיה-כוח לדבר אפילו בשם עולי פולין האחרונים, ועל אחת כמה וכמה אינך רשאי לדבר בשם עולי עיראק, תימן, אפריקה ואחרים. ומי שמך להסית ולאיים ? האם נאומך יתקן אף בדון אחד במעברה ?

משה סנה (מפ"ם):

רק נאומיך מתקנים !

זלמן ארן (מפא"י):

מאחרי נאומי ישנה עשייה.

רביתי, ברצוני להגיד עוד כמה משפטים לחברי-הכנסת מסיעת "חרות", מר אלטמן, אשר משום מה נטש את מאכס נורדוי ונמצא במעברה של ג'ניו וקאוסקי, שעל דבריהם ביסס היום את קטרונו. לא אני ולא מפלגתי מעולם לא ויתרנו על מאכס נורדוי. הנה מה שאמר נורדוי על עליה המוגנית לארץ ב"צוואה ציונית" שלו מ'1920: "אומרים, הדבר הוא מן הנמנע, אין לנו שם בתים להשכין בהם. אין בתים ? — יושיבו אותם באה-לים. מוטב לשבת באהל מלהיות נרצח בפוגרום. — מה יעשו מיליונים עולים כדי להרוויח לחמם, כדי לעסוק בעבודות מועילות ? — יעבדו את האדמה, מתחילה לא בחריצות, בדרך פרימיטיבית, עד שישתגלו לעבודה ויעבדו לשיטות מודרניות יותר. הם יורעו תבואה ותפוחי-אדמה בשעה שיכשירו את עצמם לטפל בענפי-חקלאות עדינים יותר ומורכבים יותר המכניסים רווחים. יתפר-נסו תחילה מהיבול הראשון שיבוא בסוף העונה הרא-שונה".

אילו זכה מאכס נורדוי לשמוע את סקירת שרת העבודה במדינת-ישראל על שירותי המדינה והסוכנות היהודית והמוסדות לעולים החדשים, והכונה היא למאות אלפים, אותם מאות אלפים גיאו את עיניו מאכס נורדוי — אילו היה הוא זוכה לכך ?

מהו המצב האומלל הזה, שבעד כל יהודי העולה ארצה אתם מיימים אבן בממשלה ? רוח בלתי מצויה בחוץ ורוח מצויה בכנסת. לא מומן ביקר בארץ אחד מגדולי העתונאים בעולם, ג'ון הרסי, מחבר הספר על גיטו ווארשה "החומה", בכתבי-העת האמריקאי "ניו-ורק" נתפרסם עתה מאמרו הגדול בכמות ובחוכן — רשמיו של ג'ון הרסי על האפופיה של קיבוץ גלויות בישראל. באיזה שארירות הוא מדבר על הדראמה הגדולה הזאת. קראתי את דבריו והיה לי עצוב מאד כאשר השוויתם אל ה"מה" ואל ה"כיצד" שמדברים על כך חברי-הכנסת.

כנסת נכבדה, שרת העבודה מסרה סקירה רחבה על המעברות. בשבילי הייתה חשיבותה של הסקירה הזאת בשתיים: א. העובדה שמתוך 64,000 משפחות השוכנות במעברות נפגעו 1,300 משפחות. אין בכוחתי לששש במשהו את הסבל והצער של המשפחות שנפגעו ואת ההכרת בהגשת עזרה מהירה, אולם, אם תודו שהסערה

היא מהירה ואייעילותם מוכחז. הפרש המחיר בין צריפון ופהון הוא קטן, ואין השכר שזה בעמלו. וזאת שמעתי פעם מפיו של גיורא יוסף-טל עצמו. מה שעובר עכשיו על המעברות אינו אלא חוליה בשרשרת המתמידה של סבל ומצוקה, אף היא לא מידי שמים. אתם כולכם נחרדים מזמן לזמן עליידי הפגנות סוערות, אבל חוסר עזרה רפואית, חוסר בתי-ספר, ועד עכשיו גם חוסר תחבורה מטפיקה, אספקה לקויה ובלתי מסודרת — כל זה היה מנת חלקן של המעברות בכל ימות השנה.

שר-העבודה ג. מאירסון:

מדוע רק עכשיו ?

שר-המסחר והתעשייה ד. יוסף:

מדוע האספקה אינה מסודרת ? יש מלאי בכל מע-ברה.

שמואל דיין (מפא"י):

כמה צריפונים התעכבו בנמל בגלל שביתת הימאים ?

משה ארם (מפ"ם):

זה לא נכון, זוהי אחת הדיבות. אבל אין לי שהות להתווכח עלי-ך במשך הדקות הספורות שנותרו לי.

היו"ר י. שפרינצק:

חברי-הכנסת ארם, אינך יכול לפנות אל ד"ר יוסף-טל בכנסת, כי הוא איננו חברי-הכנסת. הוא יושב כאן עקב תפקידו וכמומחה ליד שרת-העבודה. אם אתה פונה אליו בשאלה אם הדברים נכונים, והוא אומר שאינם נכונים, הכנסת נמצאת במבוכה.

משה ארם (מפ"ם):

אני מבקש סליחה, ואני קובע שוב, ואתבטא בצורה פארלאמנטאית, שהדבר אינו נכון.

ב-114 מעברות ישנן 100 מרפאות של קופת-חולים. את "היוזמה החפשית" הברוכה לא תמצאו שם. אבל הממ-שלה יזכתה את תקציב קופת-חולים רק ב-9.5 אחוז מכלל תקציבה הכללי הגדול של קופת-חולים, הרי אין זו ממשלת המאנדאט, זוהי ממשלה שבה יש רוב למפא"י.

אני מסכם: יש צורך דחוף להקים רשות מיוחדת לטיפול מתאים במעברות, על אחריות הסוכנות, הממשלה והציבוריות כאחד. נקיים רפואה למכה.

זלמן ארן (מפא"י):

כנסת נכבדה, העובדה שחברי-כנסת גואם מעל במה זו את נאומי הראשון, אינה יכולה לכפר על המגרעות בתכנון של הנאום. אני מתכוון לחברי-הכנסת ברמן ולדמעות הסינטיטיות ששפך על גורל העולים, תוך דיבור רע, שהיו בו חוסר אחריות וקלות-ידעת כאחד.

רבתי, בעבודתי בהסתדרות עמיתי לא פעם בפני חוסר עבודה ומחוסרי-עבודה. רבות שוחחתי עם מחוסרי-עבודה, אך נדירות התווכחתי אתם. ידעתי כי עולמו של מחוסר-עבודה שונה באופן קיצוני מעולמו של אדם ער-בד. לעומת זה התווכחתי בזעם עם עובדים ושבעים אשר דיברו על עזרה למחוסרי-עבודה בסגנון של מחוסרי-עבודה. הוא הדין לגבי עולים חדשים. נפגשתי עם עולים חדשים מאושרים, ושמתתי בשמחתם ; נפגשתי עם עולים חדשים שמצבם רע ; לא התווכחתי אתם, עודדתי אותם. אך אינני יכול שלא לדבר בזעם נגד עולה חדש המסודר כמו כל ותיק בארץ. אם הוא מדבר בסגנון קיצוני של עולה סובל ומיואש, ועוד באיצטלה של גביא ומוכיח, כפי שעשה בנאומי חברי-הכנסת ברמן.

טיבים וכו'. ב־173 מוסדות הקיימים במעברות נמצאים כיום למעלה מ־10,000 ילדים. השתתפותנו בהחזקתם היא בממוצע 1,750 ל"י לילד לחודש.

400 עובדים סוציאליים עובדים במעברות ובישובי העולים, ביניהם 100 תלמידי הקורסים לעובדים סוציאליים בחיפה ובתל־אביב, העוסקים שלושה ימים בשבוע בעבודה מעשית במעברות. במעברות ובישובי העולים נמצאות כיום קרוב למאתיים מדריכות העוסקות בהקניית הרגלי חיים ההולמים את תנאי הארץ לאם המשפחה. פעולת החורף. פעולה מיוחדת נעשתה לקראת החורף ב־25 מעברות שבהן נשארו העולים באוהלים. במעברות אלה ישנה אכזריות של 10,000 משפחות ומספר הילדים בה הוא 14,000. התכנית היתה כדלקמן: סידור ילדים במוסדות יום, כולל הרחבת המוסדות הקיימים והקמת מוסדות חדשים לילדים עד גיל שש, והתאמתם למוסדות יום ולילה לפי הצורך.

בהתאם לתכנית המקורית התחייבה הסוכנות להעמיד לרשותנו 39 מיבנים להרחבה והקמה של מוסדות. מספר זה של מיבנים הספיק לקליטת 4000 ילד בערך, אולם עד כה טרם הוקמו כל המיבנים. למטרה זו ניתן עליינו לארגונים ולמוסדות הצידוד הדרוש, ההלבשה וההנעלה.

לכתחילה היתה התכנית לסדר את כל שמונת אלפי הילדים עד גיל שש במוסדות, והגושה הצעת חק"צב של 800,000 ל"י. מאחר שמשרד־הסעד קיבל רק 500,000 ל"י הצטמצמה תוכנית הפעולה לארבעת אלפים ילד (נוסף לאלפים במעברות הג"ל המסודרים במוסדות במסגרת הרגילה).

לתניקות עד גיל שש שנתיים נפתחים בשמונה עשרה מעברות בתתי־תניקות חדשים, והורחבו בתתי־תניקות הקיימים בתשע מעברות. עלינו כך נוצרו תשע מאות שלוש מאות מקומות קליטה לתניקות.

לגיל שנתיים עד שש שנים הורחבו הגנים בעזרת ארגוני הנשים למעונות יום ב־25 מעברות, ונוצרו על־יד כך 3000 מקומות חדשים.

יש לדאוג מיד למוסדות נוספים, קודם־כל מפני שבינתיים פלשו תושבים ממעברות שנופצו מן הגשמים לכל הצריפים המיוחדים שהוקמו עלינו הסוכנות להרחבת המוסדות לילדים, וכן מפני שבינתיים פונו ועוד יפנו מחנות ומעברות בכל המדינה, גם בצפון, בגלל שט־פונות ותופעות הקור, המסכנים את בריאות התניקות והילדים הרכים.

מפעל קורת־גג. עלינו באיכות משרד הסעד ומחלקת הקליטה של הסוכנות היהודית, סודרה הרשמה בכל המעברות בדרום ובמרכז המדינה, בין יושבי האוהלים. נרשמו לפינוי חמשת אלפים ומאתיים מיליון וואחד ילד מגיל שש־שנים עד שתים־עשרה שנה. כל הילדים מועבדים למחנה מיון בראש־העין, שם הם נבדקים בדיקה רפואית ומקבלים שתי מערכות שלישיות של הלבשה, ושם ממיינים אותם לפי אורח חייהם (דתי או חילוני). עד כה עברו את מחנה ראש־העין אלפים מאתיים וחמישים ילדים. הם הועברו למחנות אשר הצבא העמיד לרשות המפעל. הצבא, עלינו פיקוד הצפון, נתן את המפקדים ואת הפרסונאל האדמיניסטרטיבי וכמרכיב את האספקה ואת האיכסון. גויסו עתודאים. כל ילד שחונך באורח־חיים דתי, יקבל את החינוך במסגרת "קורת־גג" באותה רוח.

השטפונות לא אורגנו ולא סודרו עלינו מפא"י, הרי העובדה שלא עורער מצבם של למעלה מ־60,000 משפחות השוכנות במעברות, היא המלמדת אותנו כי במשך השנה הושקעו מאמצים ועבודה רבה עלינו הממונים על כך.

ב. הדבר השני שבלט מהסקירה, הוא הקו העולה בשיפור השירותים לשוכני המעברות — בכל השירותים. אילו קבעו חברי־הכנסת מהאופוזיציה או מהקואליציה את אשר נעשה וביקרו ותבעו את הטעון תיקון, היה זה מחובתם. אולם נואמי האופוזיציה לא התרוממו לגובה זה אפילו נוכח האסון.

אני מציע לכנסת לקבל את הצעות שרת־העבודה המכוונות לעשייה מיידית לשם הקלת הסבל של אלה שנופצו ולמינוע סבל ממשפחות נוספות. זאת אני מציע להוסיף את ברכת העידוד של הכנסת לעולים במעברות — ברכת עידוד ונחמה, ועוד יראו בנחמה.

שר־הסעד הרב י. מ. לוי:

יושבר־אש נכבד, חברי־כנסת נכבדים. יש ואני יושב לי בפיוה ואקשיב לפולמוס המפלגתי המתעורר כאן בשאלות שונות, בהשקפות עולם שונות, במדיניות ובכלכלה. אני זוכר את הפולמוס שהיה כבר לפני שלושים וחמש שנה בין חברי שונים היושבים כאן, אולם אני מתפלל על כך שמדברים על דברים אלה עתה, כאשר יושבים נשים, זקנים, חולים וילדים בגשם, בחורף, ללא קורת־גג, כאשר משתמשים בדברים אלה לשם פולמוס מפלגתי — זאת קשה לי להבין.

אני חייב לציין, כי צדקה חברת־הכנסת נצר באמרה שחסרה לנו, לכולנו, אהבת ישראל. אנו צריכים לחזור וללמוד את מסכת אהבה ישראל. אני לא אתפלמס כאן. כבר אמרה שרת־העבודה את כל אשר נעשה בשטחים שונים וגם בעניני הסעד. היא אמרה זאת בשם הממשלה. אני רוצה רק לומר כמה דברים בקיצור נמרץ. לדעתי הממשלה כולה, ובתוכה משרד־הסעד, סובלים מדברי הביקורת. ישנם דברים שליליים, וקשה לעשות דבר בשלימותו; אולם לא הכל כה רע. ידוע לנו שבחלקם הגדול של אנשי המעברות הוא קשה, ידוע לנו שבחלקם הגדול עברו שבעה מדורי־גיהנום ועתה באו אל הנחלה והמנוחה. לפני עשר שנים הייתי גם אני כזה, אבל עתה אני יושב אוהל ויש לי אוכל ואין לי כל דאגה. ידוע לי שיש שני מיני ישראל — אינני יודע מי אשם בכך. ויש גם כאלה שאמנם יש להם קורת־גג, אך רק מעטים יודעים את אשר יש עוד לעשות למענם; ואיננו יוצאים ידי חובתנו לעומת הצורך והמצוקה. ישנה עתה קליטת עליה גדולה — אין זה דבר כל פשוט. אולם אין לכסות ולומר שלא נעשה דבר. אני יכול רק להגיד לכם, "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' וורש ממך, כ־אם עשית משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך". אבל מדינה וממשלה אינם צריכים לכסות. האם ההסברה אצלנו כה לקויה שאין יודעים את אשר נעשה, ושלא הכל כה רע?

אינני רוצה למסור כאן סקירה על עבודת משרד־הסעד ופעולותיו בטיפולו בעולה ובקורת־הגג לילדי המעברות בעונת החורף. אמסור בקצרה על פעולות הסעד הכללי. מספר המעברות שבטיפולנו מגיע ל־173, ובהן 20,000 משפחות הנמצאות בטיפולנו. התקציבים לפעולה הזאת מגיעים לסך של 130,000 ל"י לחודש, לפי סוגי העזרה כדלהלן: סעד כללי, עזרה רפואית, הלבשה והגנה, סידור ילדים במוסדות יום, סידורים קונסטרוקציה

יחד עם זאת יש להדגיש שמשרדי הממשלה והסוכנות, הצבא והמשטרה, עשו הרבה בענין זה. אבל צריך לעשות יותר, צריך להזעיק את כל הציבור שכולו, באופן מאורג ומסודר, יצא לעזרת המעברות.

שר-העבודה ג. מאירסון:

כנסת נכבדה. אני רוצה להצטרף לדברי חברי-הכנסת ששון על ההשתתפות הרבה של הצבור בעזרה למעברות. אולם אותן הסיעות שדרשו את הבריור — אני חושבת שאין עם רב אתן בענין זה. אבל אני שמחה שהתקיים הדיון בכנסת, מפני שיתכן בהחלט שבין כל שאר הדברים שעליהם יש לבקר את הממשלה — ואין כל ספק שהממשלה איננה יודעת למסור מרצה ומזמנה כדי לספר פשוטו כמשמעו לתושבי הארץ מה היא עושה — אולי היתה זאת אחת ההזדמנויות להשמיע לפחות מה עשתה הממשלה ומה עשתה הסוכנות בענין קליטת העליה בשטח המעברות.

בתחילה רוצה אני לקרוא את דברי, שעליהם הסתמכה חברת-הכנסת שושנה פרסיץ. אין לי כל ספק שרק מתוך שיכחה ציטטה את הדברים אלו. אמרת כן: „ובכן, יש להניח שכל אלה היושבים במעברות היום, חורף זה יהיה החורף האחרון שלהם בשיכון ארעי, וכל אלה היושבים היום באהלים או בצריפי-אלומיניום או בצריפי-בד, יועברו לשיכון קבע בעתיד.“ חברת-הכנסת ס. פרסיץ אמרה שאני הבטחתי — והיה זה צעד אדיב מצדה שלא חייבה אותי לקיים את הבטחתי — שזה יהיה החורף האחרון במעברות. התפלאתי על כך, מפני שלמרות השכל וההבנה המוגבלים שלי, לא מתקבל על הדעת שאני אבטח דבר כזה. הבטחתי שאלה היושבים באהלים מן החורף שעבר, יש להניח שזה חורףם האחרון במעברות. ועלי להגיד שמתוך 1,500 המשפחות נמצא רק שליש באהלים זה החורף השני, ואני מצטערת שגם מספר זה קיים. חבל עליהם; אבל כזה הוא המספר ולא יותר. לא הבטחתי שזה יהיה סוף המעברות; גם עכשיו אינני מבטיחה זאת, כי אינני מקבלת את האידיאולוגיה של הגבלת העליה או הפסקתה.

עם כל ידיעתי את הסבל של האנשים היושבים באהלים ואת אי-השוויון הקיים בין אלה היושבים בבתי ובין אלה היושבים באהלים — וגאום על אי-שוויון עדיין איננו מביא שוויון — הרי אם יהיה עלי לבחור בין הפסקת העליה עד שנוכל להושיב כל אחד בבית, או בהמשך העליה במלוא ההיקף, ושלאפסים רבים ישבו באהלים, אני בוחרת בדרך השנייה, ואני בטוחה שהעזר לי יבחרו בכך יחד אתי. בית בעיראק או אוהל אפילו בחריה — האוהל בחריה חשוב יותר, גם בשביל העולה וגם בשביל המדינה.

חברת-הכנסת פרסיץ אומרת, שאחת הסיבות לכש-לון במעברות היא אי-שוויון הפעולה עם המועצות המקומיות והרשויות המקומיות. אין תיכנון, ומה נובעים כל הדברים הרעים. חברת-הכנסת פרסיץ, שכונת „התק“ וזה נמצאת בתוך רשות מקומית, היא קיימת כבר שנים אחדות, היא עובדת כבר את החורף השני, השלישי, העשירי. אולי חברת-הכנסת פרסיץ, בדרכה למעברה, עברה את שכונת „התקווה“ בימים אלה. אולי היא עבדה עוד מקומות אחדים בתל-אביב הנמצאים בתוך תחום שיפוט של הרשות המקומית. עם תיכנון מפותח ומדויק הקיים כבר שנים אחדות. האין שם מים? האין שם שטפונות? האם המים אינם חודרים לבתים? האם הכל

למחנה צבאי אחד נשלחו עד כה 400 ילדים. למחנה צבאי שני, על-יד חיפה, נשלחו 150 חולי-גזות. למחנה צבאי שלישי נשלחו עד כה 400 ילד.

מחנה מיון שני, בעתלית, הועמד לרשות המפעל על-ידי מחלקת הקליטה של הסוכנות. מחזוריים של 200 ילד מועברים שמה מדי יומיים ונשלחים משם לקיבוצים ולנקודות ההתיישבות העובדת בצפון. עד כה עברו אחת עתלית חמש-מאות ילד.

בימים אלה נותק על-ידי גשמי הזעם גם המחנה המשמש מקלט לכל המשפחות המפונות ממעברות סירה, מחנה דוד וכו'. המנגנון, בשיתוף פעולה עם עובדי הסוכנות וארגוני נשים מתנדבות מחיפה, עבד ללא לאות עשירי וארבע שעות ביממה. מקשרים קבועים של משרדנו בירושלים, בקריה, ובחיפה, עוזרים באדמיניסטרציה של המפעל.

נקבע גם מחנה רביעי. המחנה נשטף, ו-300 ילדים הועברו בינתיים למחנה הצבאי האחר. עם הוצאת הילדים מעתלית נקבע גם שם מחנה קבוע ל-500 ילד.

ירושלים קלטה עד כה שלוש מאות ילד, מהם מאה ילדים חולים במחנה שנלך, ומאתיים ילד במוסדות סגורים אחרים.

עם הרעת מזג-האוויר בימים האחרונים פתחנו הר-שמה חדשה, כי מסתבר שיהיה צורך להוציא אלפי ילדים נוספים גם מן המעברות בצפון, אשר לא הבאנו אותן בהשבון עד כה. הכנסת נדרשת לאשר מיד את הכפלת התקציב לביצוע פעולות-חירום זו.

הזנה. עובדות המחלקה להזנה הילד יצאו לכל המעברות שמהן הודיעו על פגיעות הגשמים והסערות, ובכל מקום ומקום אורגנו ארוחות לילדים וכן לכל אותם האנשים שנשארו מחוסרי-רג, ביניהם גם מבוגרים, חולים ויולדות. לכל האנשים האלה ניתנו שלוש ארוחות ליום, ולעתים גם יותר מזה — לפי הצורך.

פעולות אלו נעשו גם בדרום, שבו היו צפויים שטפונות בעקבות הגשמים המרובים, וגם בצפון, ששם באו השטפונות באורח בלתי צפוי. בכל אותם המקומות שהודיעו על פגיעות נפתחו מיד מטבחים.

אין בידי למסור כרגע מספרים מדויקים על מספר האנשים המקבלים הזנה במעברות הנפגעות, מאחר שכל העובדים נמצאים במקומות ועוסקים בעבודת ארגון המטבחים והפעלתם, אולם ניתן לקבוע שכל הנוקדים במקומות שבהם הודיעו על פגיעות מקבלים הזנה מטעם משרד-הסעד.

לשם ביצוע פעולות-חירום אלו יש צורך להעמיד מיד לרשות משרד-הסעד אמצעים כספיים לרכישת כלים וציוד למטבחים מוון, מאחר שהמלאי שבדינו אול כולה.

הלבשה והנעלה. במסגרת פעולת קורת-גג סיפק משרד-הסעד 33,940 יחידות הלבשה ו-3519 יחידות הנעלה.

תחבורה. יש להדגיש, כי בשעת תיכנון פעולת החורף למעברות, הביאה הממשלה בחשבון רק את עשרים וארבע המעברות של יושבי האהלים. היה בטחון שהפחונים והבדונים יחזיקו מעמד. אולם הסערות וגשמי הזעם פגעו קשה גם באהלה, ומשום כך מן ההכרח להכיל את מסגרת הפעולות, והכנסת נדרשת להעמיד אמצעים מתאימים לרשותנו כדי להדביק את הצרכים.

שר-העבודה ג. מאירסון:

אני רוצה לשאול את חברי-הכנסת ארם מניין לו שאין במעברות בנינים יציבים? אני רוצה להזמין אותו לסניור במעברות, ואז הוא יוכיח שישנם שם בנינים יציבים למסדות.

לחבר-הכנסת ששון אני רוצה למסור קצת אינפורמאציה. בשנה שעברה החליטה הממשלה להסיל על משרד-העבודה להיות המשרד המתאם בין כל משרדי הממשלה ביחס לפעולה הנוגעת למעברות, אם יש פניות לממשלה בענין המעברות — הרי הפניה היא למשרד-העבודה.

חבר-הכנסת ששון העלה שאלה נכבדת בענין שאלת הרכוש היהודי שנשדד בבבל. הממשלה מביאה בחשבון שכאשר יבוא יום החשבון, ייעשה החשבון גם בשטח זה.

עוד מלה אחת לענין הקשישים והתשושים שאינם מסוגלים לתעסוקה הרגילה. כבר הוקמו מפעלים, אם כי לא במידה מספקת, וכבר נעשו סידורים, וישנם מדורים מיוחדים לטיפול בענין. איני מבטיחה שאפשר יהיה לפתור בעיה זו בין יום, מכיון שזוהי בעיה חמורה, כאשר היא בעיה אינדיבידואלית. במקרים אלה יש להתאים עבודה לכל אדם ואדם.

לחבר-הכנסת אלטמן, שדיבר על העולים האומללים האלה, אני רוצה לומר שמושב שנעשה יותר בשביל קליטת העליה ונדבר פחות במנותחם של רחמנות, כיון שברחמנות, ובדיבור ללא מעש אי-אפשר לעזור הרבה. אנו עושים עוול לעולים עצמם בכך שאנו מחנכים אותם להיות אלמנט פאסיבי בכל ענין קליטת העליה, ודבר זה אי-אפשר שיימשך, כי הוא גורם נזק למדינה.

אני משתתפת בכל לבי בברכות שנאמרו כאן ליושבי המעברות, אבל למען האמת אני מוכרחה לציין דבר אחד: מה יעשה כל אחד מאתנו כאשר יקרה בביתו דבר כזה? הוא אמנם יקרא לעזרה, אבל קודם-כל יתחיל לעשות משהו בכותותיו הוא. במעברות אין די פעילות של האנשים עצמם, ויש הופעות שאיש שאלהו נפל עומד ומחכה עד שיבוא מישור להרימו, וכאשר באים אינו עוזר. אינני אומרת שהוא עושה רק מתוך כוונות רעות, אני חושבת שאשם תנו היא. מרוב טוב-לב אנו מביאים נזק. נחלל מזה, יותר עזרה ממשית, יותר פעולה, יותר דאגה, אבל פחות יחס של רחמנות. הם אינם אומללים. הם אנשים שבאו בהמוניהם בבת-אחת למדינה צעירה, שאין ביכולתה לעשות את כל הסידורים בבת-אחת. עדיין הם נמצאים במצב קשה. חובר תנו לעשות מאמצים גדולים מאשר עשינו, אבל הם אינם אומללים ואינם אויביקט לרחמנות.

חבר-הכנסת אלטמן שאל שאלה מענינת: היתכן? — לפני הקמת המדינה היו בסוכנות מאות עובדים, עכשיו ישנם אלפים? קרה משהו בהיקף העליה, וברור שהיה הכרח להרחיב את המנגנון.

אריה אלטמן (תנועת החרות):
ישנה ממשלה.

שר-העבודה ג. מאירסון:

אם תציע בוועד הפועל הציוני, כשאתה כבר חבר בהסתדרות הציונית, שיעבירו את קליטת העליה לממשלה, — יתחכם על כך מי שירצה להתחכם אתך. אבל כרגע זוהי דאגתה של הסוכנות, ולפי היקף העליה, זקוקים עכשיו אלפי עובדים.

מסודר כשורה? מחלקת הקליטה של הסוכנות מתיי-סרת לא מעט במאמציה להגיע להסדר עם הרשויות המקומיות. אין זה ענין של אידיאולוגיה או פרוגרמא. חייבהם של העולים היו יכולים להיות הרבה יותר קלים אילו נעשתה העבודה במשותף. לא תמיד ניתנה העזרה הנחוצה, ולא תמיד למעברה הרצויה. דבר זה לא נעשה מתוך רצון רע, אבל כל ראש מועצה רוצה ששטח השיפוט שלו יהיה מסודר ומתוכנן, ולפעמים אוהל או בדון מפ-ריע לנוף. אני בעד תכנון מאכסימאלי ושיתוף-פעולה מאכסימאלי עם הרשויות המקומיות, אבל בתנאי שה-מעברה תקום ותהיה. יש לנו זכרון קצר מאוד; רק לפני שנתיים ישבו במחנות ובאהלים כ-100 אלף נפש, וישיבה זו היתה תוך בטלה, ללא עבודה, ללא ענין וסיכוי, ללא כל שמחה. אם צריך לבחור בין ישיבה באוהל במחנה ללא עבודה ובין ישיבה במעברה באוהל — אני מעדיפה את הישיבה במעברה. כבר שכחנו שמחנות אלה היו קיי-מים לא לפני עשרות בשנים, אלא רק לפני שנתיים.

יכולתי למסור את הסקירה הזו בצורה שונה במק-צת, כלומר למסור אותה סקירה בטון של סיפוק, שהוא לדעתי מוצדק; יכולתי לדבר על מה שנעשה בשטח זה. לא עשיתי זאת, מכיון שבניגוד לרוב חברי-הכנסת שהש-תתפר בוויכוח, לפני עיני עמדו לא המסודרים, אלא 1,500 המשפחות שנפגעות. לא הצויתי לדבר בטון אחר, כי חשתי שהסובלים יקראו את דברי. חבר-הכנסת ארם, שאני מתייחסת בכבוד לדבריו גם כאשר איני מסכימה אף למלה אחת משלו, כיון שיש לי יסוד להניח שיש כנות בדבריו — דיבר על אינפורמאציה וסטאטיסטיקה. הוא דיבר, למשל, על שירות הנסיעות. בדברים אלה אין שמץ של אמת. כבר בחורף שעבר הטלנו על כל משרד ומשרד להפריש אחוז מסויים מכל כלי התחבורה שבר-שותו לשירות הנסיעות. קיבלנו גם כלי רכב מאמריקה, וחזקה על אדם כארם שלא היה מקבל כלום ממקום טמא כזה. כן השקענו כסף בתיקון המכוניות והרחבנו ושי-פרנו את השירות. ואם חבר-הכנסת ארם אמר שרק את-מול נוצר שירות הנסיעות, הרי זו היא רק דוגמה לאמי-תותן של יתר העובדות שהוא הזכיר.

חבר-הכנסת ברמן מדבר בהתלהבות כזו נגד הסוכנות והממשלה. תמהני על כך שבלטה הויכוח שכה כי חברו יושב בקואליציה בסוכנות, ואפילו במחלקת הקליטה. ישנה קואליציה בין חברי וחבריה. האחריות היא אחת. אך אתה רוצה ליהנות משלושה עולמות גם יחד: לשבת בסוכנות, להיות באופוזיציה לסוכנות, ולהיות באופוזיציה לממשלה. אנו אמנם "כשבתא-ניקים", אבל אין לענוש אותנו על שבאנו לפני שלשים שנה ולא לפני שנתיים, חבר-הכנסת ברמן. אנתנו רק הבינו את הדרוש מאתנו — לפני האחרים, אבל הלעג וההשתלהבות הזו כנגדנו אינם במקומם, וקצת צניעות בשטח זה לא תזיק. עוד יש מקום להרהר אם במצוקתנו במדינה ייתכן לוקטוס כזה — לש-בת בקואליציה בסוכנות, להיות באופוזיציה גם לסוכנות וגם לממשלה, ואף לפרסם דברים כנגד הקואליציה הזו ב"על המשמר". גם בענין זה צריך להיות קצת שוויון. לשאת באחריות יחד — בבקשה, אבל רק בצורה הוגנת.

משה סנה (מ"ם):

האם את מוכנה לבדוק את השוויון גם בהשפעה, ולא-רק באחריות?

מאיר וילנר (מק"י) :

(א) הכנסת קובעת, כי השארת למעלה מ-200,000 עולים במעברות באהלים, בדונוים, פחונים ושיכון בלתי אנושי אחר, בגשמי החורף, אינה גובעת מהכרת אובייקטיבי, כי, אלא מחוסר דאגה מצד הממשלה והסוכנות, שלא הקציבו את הסכומים הנחוצים להבטחת שיכונים לעולים.

(ב) הכנסת מחליטה להעביר 10,000,000 ל"י מתקציב הבטחון המנופח ומתקציב המשטרה להבטחת שיכון אנושי לעולים החדשים ולהבטחת שירות רפואי ושירותים אחרים למעברות.

(ג) הכנסת מחליטה על החרמה מיידית של חדרים בדירות מרווחות, יותר מחדר לנפש, על החרמה מיידית של בתי-שעשועים בלתי-חיוניים, לשיכון מידי של מפוני השטפונות.

(ד) הכנסת קוראת לציבור להתנדב לעזרת הנסגעים.

היו"ר י. שפרינצק :

רשויות-הדיבור לחבר-הכנסת כסה, להצעה בשם סיעות הקואליציה.

יונה כסה (מפא"י) :

(א) הכנסת שולחת דברי עידוד והוקרה לעולים במעברות. אל תיפול רוחכם. לא ירחק היום ותשתרשו באדמת המולדת, ויטורי ההסתגלות יחלופו. חזקו ואמצו.

(ב) הכנסת שמעה את הודעת שרת-העבודה על המצב הכללי במעברות ועל האמצעים שנקטו עליידי הממשלה והסוכנות היהודית במעברות שנפגעו, והטילה על ועדות העבודה והשירותים הציבוריים לדון בדחיפות בכל השאלות הכרוכות בכך.

היו"ר י. שפרינצק :

נעבור להצבעה. אמנה את מספר הקולות בעד ונגד כל הצעה.

הצבעה

12 — בעד הצעת סיעת הציונים הכלליים

41 — נגד

ההצעה לא נתקבלה

7 — בעד הצעת סיעת מפ"ם

41 — נגד

ההצעה לא נתקבלה

5 — בעד הצעת סיעת תנועת החרות

42 — נגד

ההצעה לא נתקבלה

1 — בעד הצעת סיעת מק"י

— רוב נגד

ההצעה לא נתקבלה

43 — בעד הצעת סיעות הקואליציה

4 — נגד

הצעת סיעות הקואליציה נתקבלה

חבר-הכנסת כהן, את העובדות מוכנים לבדוק ולמסור לך דירוחשבון על כך.

אשר לחבר-הכנסת וילנר, אני מקווה שהיושב-ראש יסלח לי אם לא אענה על דבריו ; כל אדם עלול לטעות, כל אחד מאתנו הוא חבר-מפלגה, ואיש מאתנו אין לו רשות להופיע כצדיק גמור שאין לו חשבונות מפלגתיים; תלוי רק מתי, איך, במידה ובטעם-הטוב —

משה סנה (מפ"ם) :
ומי.

שר-העבודה ג. מאירסון :

גם מי, טוב שאמרת זאת כאשר אמרתי "ובטעם-הטוב".

את כל אלה יש להביא בחשבון. אבל רק שיסוי, רק הסתה, ורק ניצול העובדה, שיש קצת קושי באיזה מקום, לעניינים מפלגתיים, ומי יודע לשם מה, — אני חושבת שחבל על זמנם של חברי-הכנסת, ולא אענה על כך.

היו"ר י. שפרינצק :

היה דיון ויש שפע של הצעות. אבקש את בעלי ההצעות לקרוא את הצעותיהם.

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים) :

בסיימה את הוויכוח על המצב במעברות מחליטה הכנסת:

(1) למנות ועדת-חקירה אד-הוק אשר בסמכותה יהיה לחקור את סיבת הליקויים ולהציע תוך שבוע הצעות לתיקונם ;

(2) להקים משרד מיוחד לקליטת עליה, אשר ירכז בתוכו את נציגי הסוכנות, משרדי המדינה המטפלים בשרותים הנוגעים בקליטת העליה, כגון : חינוך, בריאות, סעד, עבודה, חקלאות ואוצר — ולהטיל עליו טיפול בכל בעיות קליטת העליה ;

(3) הכנסת שולחת עידוד ליושבי המעברות ומביעה את הוקרתה לכל אלה המטפלים בקליטת העליה באמונה.

משה סנה (מפ"ם) :

(א) הכנסת קובעת בצער כי הממשלה לא יקטה בעוד מועד את הצעדים הדרושים להבטחת שוכני-המעברות מפני פורענויות בעונת הגשמים והסופות ;

(ב) הכנסת קוראת לממשלה, לסוכנות ולציבור כולו להיחלץ למאמץ משותף לעזרה דחופה לניזוקי-השטפונות במעברות ;

(ג) הכנסת מטילה על ועדת-הכספים לקבוע הקצבה מסוימת לשיפור תנאי הדיור והשירותים במעברות, וכן על ועדת-העבודה ועודת השירותים הציבוריים לערוך תכנית פעולה מיידית ולפקח על ביצועה.

אריה אלטמן (תנועת החרות) :

(א) הכנסת מחליטה להעביר את הטיפול בענין העו"לים, קליטתם ושיכונם, לידי הממשלה ;

(ב) הכנסת מחליטה להקים ועדה קבועה לענייני עולים שחטפו בכל העניינים הקשורים במיוחד בבעיות העליה.

היו"ר י. שפרינצק :

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת לנדאו, להודעה אישית.

חיים לנדאו (תנועת החרות) :

כנסת נכבדה, חבר-הכנסת וילנר, הסועל בהתמדה בהסתת חלק מאוכלוסיית הארץ נגד קיום המדינה ובטחון-נה, האשים את תנועת החרות — —

היו"ר י. שפרינצק :

זו איננה הודעה אישית.

אסתר רזאל-נאור (תנועת החרות) :

ביקשתי רשות להודעה בשם הסיעה.

חיים לנדאו (תנועת החרות) :

הוא האשים את תנועתנו כי היא מסיתה את העולים החדשים נגד תושבי הארץ הערביים. תנועתנו עמדה ותר-סיף לעמוד על משמר בטחונה של המדינה, ותעמוד על המשמר לבל יקבלו מסתננים ומרגלים ערביים, הבאים אלינו בשליחות חבלה, לגאליזאציה לישיבת קבע. נעמוד על המשמר לבל — —

היו"ר י. שפרינצק :

אינני מרשה, אין זו הודעה אישית, זוהי דקלארציה שאפשר להשמיעה בהודעות אחרת.

חיים לנדאו (תנועת החרות) :

אנו נקבע את עמדתנו לגבי האשמה זו בסגנונו אנו. אינני מקבל את הדרך הזאת.

היו"ר י. שפרינצק :

אין זה נוגע לענין הנידון, ואין מקום להצהרה כזאת. דברי חבר-הכנסת וילנר נפסלו עליידי היושבי-ראש. חבר-הכנסת וילנר אמר משהו על סיעת חרות וסיעת החרות ביקשה למסור הודעה בנידון זה. אבל לא נתתי רשות להודעה על מה שבדעת תנועת החרות לעשות במדינה לעתיד לבוא, שלשום או מחר, כי-אם להודעה המתמיהסת למה שאמר חבר-הכנסת וילנר.

חיים לנדאו (תנועת החרות) :

אינני מבין את ההתנגדות. דומני שלפי הנוהג מאס-שרים למסור הודעות אישיות בנעילתו של דיון.

היו"ר י. שפרינצק :

אבקשך לרדת מעל הבמה. הישיבה נעולה.

הישיבה נעולה בשעה 14.50.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ל"ב—ל"ה

- א. שאילחות.
 ב. דיון על חוק לתיקון פקודת מס-הכנסה, תשי"ב — 1951 (קריאה ראשונה).
 ג. דיון על חוק התקציב לשנת 1951/52, תשי"ב — 1951 (קריאה ראשונה).
 ד. חוק לקיום תקפן של תקנות ההגנה (הוראת שעה), תשי"ב — 1951 (קריאה שניה).
 ה. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום לתיקון תקנות ההגנה (כספים), תשי"ב — 1951 (קריאה שניה).
 ו. החלטה בדבר הגדלת מסי מכס ובלו (טאבאק).
 ז. החלטה בדבר הגדלת מסי מכס ובלו (חבילות מזון וקפה).
 ח. חוק לתיקון פקודת הגבלת שכר-דירה (דירות), תשי"ב — 1951 (קריאה שניה).
 ט. חוקי-המעבר (תיקון), תשי"ב — 1951 (קריאה שניה).
 י. חוק לעידוד השקעות הון (תיקון), תשי"ב — 1951 (קריאה שניה).
 יא. חוק הבחירות לכנסת השניה (תיקון), תשי"ב — 1951 (קריאה שניה).
 יב. חוק רשימות-השומה העירוניות (הוראות זמניות), תשי"ב — 1951 (קריאה שניה).
 יג. חוק לתיקון פקודת בנין ערים, תשי"ב — 1951 (קריאה שניה).
 יד. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תשי"ב — 1951 (קריאה שניה).
 טו. הממשל הצבאי.
 טז. המצב במעברות.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות ל"ב—ל"ה

68. י. רוקח (הציונים הכלליים): בעיית המצב
 69. ח. רובין (מפ"ם): המצב במעברות.

ג. החלטה בדבר הגדלת מסי-בלו

- בהתאם לסעיף 2 (א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט — 1949¹, מחליטה כזה הכנסת לאשר את צו מסי בלו על טאבאק (שינוי תעריף), תשי"ב — 1951, שפורסם בקובץ תקנות 211 מיום י"ט בתשרי 1951.
- תשי"ב (19 באוקטובר 1951), במידה שאותו צו הגדיל מס ממסי הבלו.
 יו ס פ ר י נ צ ק
 יושב-ראש הכנסת

ד. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום לתיקון

תקנות ההגנה (כספים), תשי"ב — 1951

1. הארכת תוקף
 2. תחילת תוקף
 תקפן של תקנות-שעת-חירום לתיקון תקנות ההגנה (כספים), תשי"א — 1951², מוארך בזה עד יום ז' בתמוז תשי"ב (30 ביוני 1952).
 תקפו של חוק זה הוא מיום ב' בטבת תשי"ב (31 בדצמבר 1951).

הסתייגות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
 א. ציזלינג מציע:
 במקום "עד יום ז' בתמוז תשי"ב (30 ביוני 1952)".

ה. הצעת חוק הבחירות לכנסת השניה (תיקון), תשי"ב — 1951

- לפחות ארבעה-עשר יום רצופים סמוך ליום הבחירות, ישלם לו המעביד את השכר שהעובד היה משתכר אצלו בשעות השבתון אלמלא שבת.
 (2) שרה-עבודה, או מי שיתמנה על-ידיו לכך, רשאי, לפי בקשת המעביד שתוגש לו בכתב תוך שלושים יום מיום הבחירות, להפחית את שיעור חוק הבחירות לכנסת השניה, תשי"א — 1951³, יתוקן כך:
 1. תיקון החוק
 סעיף 7 יסומן כסעיף 7 (א) ואחריו ייוסף סעיף-קטן זה:
 (ב) (1) עובד שעבד אצל מעביד בשכר יומי

¹ ספר החוקים מס' 19 מיום כ"ב באב תש"ט (17.8.49), עמ' 154.

² קובץ התקנות 163 מיום י"ח באדר ב' תשי"א (26.3.51), עמ' 772.

³ ספר החוקים 74 מיום י"ג בניסן תשי"א (19.4.51), עמ' 110.

1951, אינו חייב בתשלום נוסף על אף האמור באותו סעיף.

(ב) לגבי יום הבחירות לכנסת השניה רשאי מעביד להגיש בקשה לפי סעיף 7 (ב) (2) לחוק הבחירות לכנסת השניה, תשי"א — 1951, עד ה' בשבט תשי"ב (1 בסב"ר אור 1952).

3. תחילת תוקף

תקפו של חוק זה הוא מיום כ"ו בתמוז תשי"א (30 ביולי 1951).

הסתייגות לחוק הנ"ל

רות, ישלם לו המעביד שני שלישים מהשכר שה- עובד היה משכר אצלו בשעות השבתון אלמלא שבת.

(א) הסתייגות זו תתקבל, יימחק סעיף קטן (א) (לסעיף 2).

השכר שיש לשלם לפי פסקה (1), אם לדעתו מצבו החמרי של המעביד מצדיק זאת; החלטתו תהיה סופית ולא תשמש נושא לדיון לפני כל בית-משפט שהוא.

2. הוראות מעבר

(א) מעביד שלפני ב' בכסלו תשי"ב (1 בדצמבר 1951) שילם לעובדו בעד יום השבתון לרגל הבחירות לכנסת השניה לפחות שני שלישים מהשכר האמור בס' עיף 7 (ב) (1) לחוק הבחירות לכנסת השניה, תשי"א —

לסעיף 7 (ב) (1)

ש. ב' ז' נ' ו' א. ס' ו' פ' מציעים לנסח את הסעיף כדלקמן:

«(ב) (1) עובד שעבד אצל מעביד בשכר יומי לפחות ארבעה עשר יום רצופים סמוך ליום הבחירות»

ו. הצעת חוק רשימות-השומה העירוניות (הוראות זמניות), תשי"ב — 1951

1. פירושים

בחוק זה —

(א) «הפקודה» פירושו — פקודת העיריות, 1934¹.

(ב) כל ביטוי אחר משמעותו כמשמעות הנודעת לו בפקודה.

2. רשימות-שומה לשנת 1951-1952

(א) רשימת-שומה לשנת-הכספים 1950/51, או רשימה הנחשבת כרשימת-שומה לאותה שנת-כספים לפי חוק רשימות-השומה העירוניות (הוראות זמניות), תשי"א — 1950², תיחשב כרשימת-שומה גם לשנת-הכספים 1951/52, אם ועדת-השומה, באישור המועצה, החליטה על כך.

(ב) הוראות פקודת רשימות-שומה עירוניות (קב"ע זמניות), 1947³, יחולו על רשימת-שומה כזאת בשנתיים המוחייבים עליה הענין.

3. רשימות-שומה נוספות

(א) רשימה שהוכנה על-ידי ועדת-השומה, בתוך שנת-הכספים 1950/51, כרשימת-שומה נוספת, והמת-

א. פ' ר' :

מתנגד לכל החוק.

הסתייגות לחוק הנ"ל

ז. הצעת חוק לקיום תקפן של תקנות ההגנה (הוראת שעה), תשי"ב — 1951

הסתייגות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

ב. א' ב' נ' א' ל' ד. ל' י' ב' ש' י' ז' ו' ש. פ' ר' ל' ש' ט' י' י' :

בסופו של הסעיף, במקום המלים: «ז' בתמוז תשי"ב (30 ביוני 1952)», יבואו המלים: «ה' בניסן תשי"ב (31 במארס 1952)».

2. תחילת תוקף

תקפו של חוק זה הוא מיום ב' בטבת תשי"ב (31 בדצמבר 1951).

¹ ע"ר מס' 414 מיום 12.1.34, תוס' 1, עמ' 1.

² ספר החוקים 37 מיום ב' בניסן תשי"א (20.3.50), עמ' 85.

³ ע"ר מס' 1637 מיום 30.12.47, תוס' 1, עמ' 310.

⁴ ספר החוקים 81 מיום ז' בתמוז תשי"א (11.7.51), עמ' 245.

ח. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי-בטחון), תשי"ב — 1951

2. זכות ביטול
שר-הבטחון רשאי, בכל עת, לבטל את התקנות הא-מורות עליידי צו שיפורסם ברשומות.
3. תחילת תוקף
תקפו של חוק זה הוא מיום ב' בטבת תשי"ב (31 בדצמבר 1951).
1. הארכת תוקף
תקפן של תקנות-שעת-חירום (אזורי-בטחון), תש"ט — 1949¹, מוארך בזה עד יום י"ג בטבת תשי"ג (31 בדצמבר 1952).

הסתייגות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
- י. בן-א-ה-רן מציע:
- „בסעיף 1 במקום המלים „תקפן של תקנות-שעת-חירום (אזורי-בטחון), תש"ט — 1949, מוארך בזה, יבואו המלים: „תקפן של תקנות-שעת-חירום (אזורי-בטחון), תש"ט — 1949, בתיקון הניתן בתוספת לחוק זה, מוארך בזה.“
- בסוף החוק תבוא תוספת זו:
- תוספת
(סעיף 1)
- תקנות-שעת-חירום (אזורי-בטחון), תש"ט — 1949, יתקנו כך:
- (א) בתקנה 1 (א)
- (1) בפסקה (1) במקום המלים „עשרה קילומטר“, יבואו המלים „חמישה קילומטר“;
- (2) בפסקה (2) במקום המלים „עשרים וחמישה קילומטר“, יבואו המלים „עשרה קילומטר“.
- (ב) במקום תקנה 2 תבוא תקנה זו:
- „2. אזורי בטחון
שר-הבטחון רשאי, באישור הוועדה לעניני חוץ ובטחון של הכנסת, להכריז מזמן לזמן בצו שפורסם ברשומות, שהשטח המוגן או כל חלק ממנו, יהיה אזורי-בטחון לצורך תקנות אלה.“
- (ג) בתקנה 9 במקום המלים „שר-הבטחון ימנה“, יבואו המלים „שר-הבטחון ימנה באישור הוועדה לעניני חוץ ובטחון של הכנסת“.
- (ד) בתקנה 14, הנקודה שבסופה תוחלף בפסיק ואחריה יבואו המלים: „וכן תדאג לכלכלתו וכלכלת התלויים בו תקופת-זמן שתקבע עליידי ועדת-ערעור לשם היאחותו במקום שייכונו האלטרנאטיבי“.

¹ ספר החוקים 17 מיום ח' באב תש"ט (3,8.49), עמ' 136; ספר החוקים 67 מיום ב' באדר א' תשי"א (8,2.51).

סיכום הישיבות

- ישיבה ל"ב (י"ח בכסלו תשי"ב — 17 דצמבר 1951)
- היו"ר — י. סרלין; ב. מינץ
- א. היו"ר י. סרלין הודיע על סדר-היום.
- ב. השרים מסרו תשובות לשאלות בדבר: עזרה לתושב מעברה שרכשו ניוזק בשריפה; השפעת שיטת הזרמים על תקציב החינוך; שער מטבע-חוץ לגבי תיירים.
- ג. נערך הדיון (קריאה ראשונה) על החוק לתיקון פקודת מס-הכנסה, תשי"ב — 1951. השתתפו: י. בדר, י. סרלין, ב. אידלסון, א. כהן, מ. קלמר, ח. רובין, ע. אסף, א. וילנסקה, מ. נורוק, י. גורי, פ. ברנשטיין, ח. למדן, ב. צ. הראל, שרה-אוצר, א. קפלן השיב למתווכחים.
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת-הכספים.
- ד. י. גורי (יו"ר ועדת-הכספים) הביא את ההחלטה בדבר הגדלת מסי מכס ובלו (טאבאק). בדיון השתתפו: מ. סנה, ח. לנדא, שרה-אוצר, א. קפלן, מ. וילנר. הוחלט: לקבל את ההחלטה.
- ה. י. גורי (יו"ר ועדת-הכספים) הביא לקריאה שניה את החוק להארכת חוקף של תקנות-שעת-חירום לתיקון תקנות ההגנה (כספים), תשי"ב — 1951. הוחלט: לקבל את החוק.
- ו. ע. גוברין (יו"ר ועדת-העבודה) הביא לקריאה שניה את חוק הבחירות לכנסת השניה (תיקון), תשי"ב — 1951. בדיון השתתף ש. בזרני. ע. גוברין השיב לו. הוחלט: לקבל את החוק.
- ז. י. ספיר (יו"ר ועדת-הפנים) הביא לקריאה שניה את חוק רשימות-השומה העירונית (הוראות זמניות), תשי"ב — 1951. בדיון השתתפו: היו"ר י. סרלין, א. פרי, ש. בבה, י. ספיר השיב למתווכחים. הוחלט: לקבל את החוק.
- ח. י. ספיר (יו"ר ועדת-הפנים) הביא לקריאה שניה את החוק לתיקון פקודת בנין ערים, תשי"ב — 1951. הוחלט: לקבל את החוק.
- ישיבה ל"ג (י"ט כסלו תשי"ב — 18 דצמבר 1951)
- היו"ר — י. שפרינצק; ז. שפר.
- א. שרה-הקלאוניה-הפיתוח ל. אשכול מסר תשובות לשאלות בדבר: שיווק יבול החקלאים הערבים באזורי הגליל והמשולש לחברת "בוטחן הכרמל"; חלוקת מזון מרכז לרפתות; כינוס המועצה החקלאית.
- ב. התחיל הדיון על התקציב לשנת-הכספים 1951/52. השתתפו: פ. ברנשטיין, ע. גוברין, מ. סנה, ש. נפתלי, א. מ. גנזובסקי, ש. לבאי, י. בדר, מ. וילנר, ש. דיין, ש. בזרני, סיף-אלדין אלזעבי, י. אורי.
- ישיבה ל"ד (כ' כסלו תשי"ב — 19 דצמבר 1951)
- היו"ר — י. שפרינצק; ח. למדן.
- א. נמשך הדיון על התקציב לשנת-הכספים 1951/52. השתתפו: מ. נורוק, י. שרעבי, י. ספיר, שרה-החק-לאוניה-הפיתוח ל. אשכול, י. פורדר, י. בריהודה, ש. גריד, ד. נצר, א. חביבי, מ. חוני, י. אפרתי, ע. איכילוב, מ. קסיס, א. אלטמן, פ. חמדאן, ק. לוח.
- ב. מ. בנטוב (יו"ר ועדת-הכלכלה) הגיש לקריאה שניה את החוק לקיום תקפן של תקנות-ההגנה (הוראות שעה), תשי"ב — 1951. בדיון השתתפו: י. בדר, ש. פרלשטיין, א. כהן. הוחלט: לקבל את החוק בנוסח הוועדה.
- ג. מ. ארגוב (יו"ר הוועדה לעניני חוץ ובטחון) הביא לקריאה שניה את החוק להארכת חוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תשי"ב — 1951. בדיון השתתף י. בך-הרן. הוחלט: לקבל את החוק בנוסח הוועדה.
- ד. ז. ורהפטיג (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שניה את החוק לתיקון פקודת שכר-דירה (דירות), תשי"ב — 1951. הוחלט: לקבל את החוק בנוסח הוועדה.
- ה. נמשך הדיון על התקציב לשנת-הכספים 1951/52. השתתפו: א. כהן, ש. לורנץ, מ. בנטוב, ח. אריאב, א. הרצפלד, ש. פרסיץ, א. דויטש, י. רוקח, ב. מינץ. שרה-אוצר, א. קפלן השיב למתווכחים. הוחלט: להעביר את הצעת חוק התקציב לשנת-הכספים 1951/52 לוועדת-הכספים.
- ישיבה ל"ה (כ"א כסלו תשי"ב — 20 דצמבר 1951)
- היו"ר — י. שפרינצק.
- שרת-העבודה ג. מאירסון מסרה הודעה על המצב במעבדות. בדיון השתתפו: ש. פרסיץ, א. ברמן, ז. טברסקי, י. רפאל, א. אלטמן, מ. וילנר, א. כהן, מ. נורוק, ב. ס. ששון, ד. נצר, מ. ארם, ז. ארן, שר-הסעד י. מ. לוי. שרת-העבודה השיבה למתווכחים. הוחלט: לקבל את הצעת סיעות הקואליציה.

